

Годиша XXI — Број 400
Субота, 29 август 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

У овом броју:

- ЕДГАР ПО
- ВУКОВЕ НАЈТЕ-
- ЖЕ ГОДИНЕ
- РАВАЊЕ ВИО-
- ЛИНЕ

СТРИПОВИ:

Вајна о цару Са-
гачу, Паја, Миса,
Бим и Бум, Флаш
Гордон, Прича о
Чупавку, Пегоз тре-
жис Хилри и Симе
Зима.

Живот Едгара Поа почиње као какав Дикенсов роман. Угледао је света 19 јуна 1809, иза кулиса једног бостонског поворишта у коме је његова мајка Елизабета била глумица. После претставе, глумци су кренули по прадским крчмама да би пронашли оца и обавестили га о срећном догађају.

Дејвид По, Едгаров отац, био је син славног генерала који је заједно с Вашингтоном делио славу у победама за америчку независност. Заљубљен у младу, лепу и талентовану глумицу Елизабету Хопкинс, није завршио права и ступио је на даске да, хорел супруге, постане прећерзредни глумица. Декласиран син генерала, живећи у сенци своје жене, брзо се пролио. Годину дана по Едгаровом рођењу, а он му је био други син, толико се напио у некој крчми да је одлутао и никад се није сачувао како је скончао.

Исте године, Елизабета је добила кхер. Пошто је Вашингтонов генерал пристео да чува само најстарије дете, први у тисци малог Едгара потику из глумачких гардероба, хотелских собица и са путовања по Сједињеним Државама. Једно вече, док је играла Офелију, мајка је на сцени бацила крв. Елизабета умире у Ричмонду, 1811, крај малог сина Едгара и још мање кхери Розалије, у својој 24 години, а две непознате младе жене из истог места узимају под своје два сирочета путујуће глумице.

Едгара, који се већ тада одликовао изванредном оштроумношћу, усвојио је госпођа Алан, супруга богатог увозника тропских производа. Бледи, црнокоси дечко тамно-сивих очију брзо је освојио наклоност озбиљног али и спирепог Алана. Не много времена затим трговац је кренуо за Енглеску у жељи да у Лондону отвори своју филмјалу. На пут је повео и супругу и малог усвојеника кога знамо под једним именом и два презимена: Едгар Алан По.

Преосетљив, испуњен страхом који се зарана укоренио у њему, дечак се свега плашио. Поочим га је уписао у чувену школу у Сток Њуингтону, крај Лондона. Зграда се налазила усред баште пуне разних птица, и већ прве вечери њега је обузео страх.

— Какве су ово птичурине? — запито је своје шестогодишње вршњаке.

— Гаврани! — одговорила су деца.

Први пут у животу он је уздрхтао пред изгледом и криком ове прве птице, која ће га целог живота прогонити у мислима и о којој ће написати најтежу и најгуднију песму 19 века.

Послови господина Алана нишли су тако лоше да је породица кренула 1820 натраг за Америку. Када су стигли у Ричмонд, Едгара је чекала тужна вест. Његова сестра Розалија, коју је усвојила породица Макензи, у једанаестој години престала је да расте. Њен физички изглед и њене духовне способности остаће до краја живота као у једанаестогодишњег детета.

Да несрећа буде већа, однос између усвојитеља и усвојеника покварио се, јер је дечко у дванаестој години почео да пише песме по угледу на Бајрона кога поочим нимало није ценио. Уосталом Алан је усвојио дете, зато што није имао порода и што је желео да овај настави његову трговину, а не да пише песме.

Једно вече, кад је поочим у љутини бацно у ватру свеску са Едгаровим песмама, дечак је нашао утеху код своје помајке која је за њега увек имала разумевања и блаости као рођена мајка. Али, ускоро је госпођа Алан пала у постељу. Младог Поа поочим уписује на универзитет у Шарлотесвилу у држави Вирџинији, али му шаље врло мало новца за издржавање.

Шибан недаћама откад зна за себе, седамнаестогодишњи студент почиње да тражи за-

ЕДГАР ПО

борав у пићу и опијумским сновима. У то време му умре дед, стари генерал По, а и једино биће на свету које је за њега имало љубави и разумевања госпођа Алан. Незавршени студент Едгар Алан По, по угледу на старијег брата, који је својевремено ступио у морнарицу одлази у војску као обичан војник.

Међутим, никад није престављао да пише. Између два егзерцира, или ноћу, док други спавају, он пажљиво пише бриљантне стихове дугачких поема Тамерлан и Ал Аараф.

Стално без новца, Едгар се с времена на време обраћа својој помајци за помоћ, која му је чешиће уокрајивана него ли пружана. Најзад дуго година затезана жица неспоразума између њих двојице, прекинула се заувек 1831. Господин Алан се био оженио по други пут у својој 53 години једва је дочекао последњу Едгарову молбу да би му одговорио ка-

ко за њега више не може да зна и да ће га убудуће сматрати обичним странцем.

Тако осамљен и јадан, мада су га стихови Тамерлана и Ал Аарафа прославили, сви се уз стару генералову удовицу, своју баку. Потражио је код ње уточиште, јер занет поезијом, он као војник није био прилежан, па су га из Вест Поинта отпустили због немарности, у служби и више пута поновљене непослушности.

Стара генералица, потпуно већ изнемогла, преселила се у Ричмонд заједно са својом кхери, Едгаровом тетком, и њеном десетогодишњом девојчицом Вирџинијом. Као даљељеник за сламку, тако се и Едгар приљубио уз своју тетку госпођу Клем и њену јединицу, које су према њему осећале велику љубав и исто толико поштовање. Неочекивано он је постао глава куће. Да би издржавао себе и своја три чла-

вила године потребне за брак.

У друштву госпође Клем и своје младе жене Едгар је најзад срећан, али на његову пресетљивост године су наталожиле много несрећа да би могао да их заборави. Он се толико бори са утварама прошлости, које узнемирују његов дух, да не извршава основне материјалне обавезе према кући. У „Љубимим књижевним новинама“ добио је отказ, јер не долази у редакцију мада му је била понуђена велика плата. Захваљујући његовим приповеткама и чланцима лист „Весник“ удостручио је тираж, али му је ипак дат отказ зато што је уместо у редакцији време проводио у кафани.

Да би нашао посла породица путује за Њујорк где се Едгар претставља једном уреднику оледећим речима:

— Ја сам најоригиналнији писац овог столећа. Желим да се запослим у вашем листу.

— Најоригиналнији можда, али најотрованији пићем и дрогама свакако, — одговорио је

уредник и није га примио.

Под најгорим условима он пише „Авантуре Гардона Пима“. У то време слике и вест из Европе да се његове приче превале и да имају велики успех али он нема никакве материјалне користи, јер у то време није постојало ауторско право.

Да не умру од глади, сви троје напуштају Њујорк и путују за Филаделфију где он добија запослење у два часописа. Као што су касније ђаци француског лицеја „Кондорсе“ учили енглески из уџбеника који је написао велики песник Маларме, тако су и ученици гимназије у Филаделфији учили зоологију и природне науке из приручника који је написао Едгар По. Најзад, долази до нешто новца, узима пристојан стан и пише незаборавне приче: „Пад куће Ушер“, „Двоструко убиство у улици Морг“, „Украдено писмо“ и друге.

Једне вечери, док је пева-ла пратећи се на харфи, Вирџинија је прољувала крв. Опет је крчма постала његова утеха. И док се Вирџинија болест претвара у агонију, он лагано пада у лушпо. Без кршене паре да би купио што за јело и за огрев он проводи ноћи у хладној соби са Вирџинијом дрхтавом руком међу својим длановима који горе од алкохола. У тим, најдраматичнијим данима живота, он пише „Златни Скарбеус“ и ненадмашног „Гаврана“.

Да се спасу беде они опет путују овог пута за Њујорк. Едгар навиру изванредне мисли, али не може да пише, јер му руке много дрхте од алкохола. Да му помогне, госпођа Клем узима перо и Едгар јој диктира.

После многих мука, с једном руком међу Едгаровим шакама, са другом између дланова своје мајке Вирџинија је издахнула 3 јануара 1847 године.

— Мама, обећај ми да нећеш никада да напустиш Едгара — биле су последње њене речи.

Супрадак, пошто су сачували Вирџинију, Едгар је био у постељу. Остатак живота провео је у смењивању свесног стања са халуцинацијама које су долазиле све чешиће. На дан 7 октобра 1849 у 5 часова изјутра, угасио се и његов живот.

А само после два дана стигло је писмо у коме се тражила дозвола за превођење Поових прича на француски, јер су то најлепше приповетке писане овог столећа. Желим да се запослим у вашем листу.

— Најоригиналнији можда, али најотрованији пићем и дрогама свакако, — одговорио је Шарл Бодлер.

ИЗ ИСТОРИЈЕ ОГЛЕДАЛА

Већ је много пута било говора о огледалу, али и поред тога нису исцрпена сва објашњења и приче о њему.

Познато је да су прва огледала била од метала. Старе Јеврејске су се служиле бронзаним огледалима да би се дочерале. А по речима Еврипида, лепе тројанске робинје воделе су да се огледају у златним огледалима. Римљанке су имале огледала која су се истинички и по материјалу и својом савршеном израдом. Осим тога, она су била и јако скупа о чему говори чувени Сенекини текст против женског луксуза. Он тврди „да је једно огледало коштало више но све припреме, па и сама свадба ћерке неког римског војсковође“.

Али та метална огледала имају извесних недостатака — оксидишу лако на ваздуху. Зато су морала често да буду глачана, а поред тога и слика у њима никад није била савршено јасна. Онда се прибегло другом материјалу и тако је стакло почело себи да жрчи пут. Међутим, то је било остварљиво тек кад је пронађена смеша живе и калаја.

У сваком случају, огледала су првенствено била потребна женама. До 13 века, она су била углавном ручна, а нека су стављана у украшене кутије и ношена у џеповима. Другима, са дршком, служило се увек само код куће. Нека су помоћу алки вешана за појас. Урамљивана су и облагана слономовом кости или богатом изрезбареним дрветом опточавана златом или сребром, врло често украшавана дијамантима или другим камењем.

У 17 веку, велике даме нису носиле само огледало на својим појасевима него и на лепезима где их је унаоколо било поређано много. У то доба сматрана су вешања луксузом и била чак једно време анатемисанч од цркве.

Одавно, још у најстарије доба, огледалима је придавано хиљаде врлина и необичних својстава.

Један стари писац тврди да је довољно било ставити једно огледало на пут непријатељу и тако се спасти његовог даљег гоњења. Други тврде да је на његовој равнор површини могла бити написана било каква порука и месечев зрак би је пренео у најудаљеније место где је она могла да буде растумачена. Кинези и Јапанци су се, кажу, служили овим начином обавештавања.

„ОГЛЕДАЛО ТАШТИНЕ“, РАД У ДРВЕТУ ВАЈАКЕ ФЕЛИКС Д'ФОВО

Многи епиграми су срочени у славу огледала. Занимљиво је да је најоригиналније и најлепше огледало израдила једна жена, Француска вајарка Феликс Фово, средином 19 века „извајала“ је једно огледало у ренесансном стилу на чијем се раму кочоперио један паун. Угравиран је и врло духовит епиграм од четирин строфе.

Временом је огледало поста-ло само једна прека потреба људи. Оно се сада сауда налази: у кући, ресторану, цепу у ручној торбици. Једном речи, оно је предмет без кога се не може.

Вештачки сателит и време

Научници тврде да ће се са више сигурности претсказивати време захваљујући вештачким сателитима, а тако исто ће бити могуће да се у ограниченим мерама и само време мења. Научници даље кажу да ће светска трговина и пољопривреда имати огромне користи ако се бар са 10% побољшају метеоролошка предвиђања.

Сазвезђе Андромеда

Сазвезђе Андромеда је најудаљенији „објект“ који човек може видети голим оком. Његова светлост, иако се креће брзином од 300.000 километара у секунди „путује“ до Земље два милиона година. До пре неколико десетина година, астрономи су веровали да је Андромеда уствари магина, светли облак од гасовитих испарења. Међутим, усавршеним телескопима се установило да је то систем одавојених звезда, први који је откривен изван наше галаксије.

КО ЈЕ УВЕО КРАУЛ

Хавајац Каханамоку, познат под надимком „Джук“ први је увео стил краул у званична пливачка такмичења почетком нашег столећа. Овај нови, бржи стил одмах је био усво-

јен. Каханамоку је победио на олимпијадама 1912 и 1920 на сто метара и сто јарди сло бодним стилом како је тада краул називан. А у периоду од 1913 до 1917 године пет пута је обарао рекорд на 100 јарди.

РИБЉЕ КОСТИ мекше у сардинама

Рибље кости постају мекше у конзервама не због уља како се често мисли, него због топлоте. Конзерве, пошто се затворе, излажу се неко време високој топлоти да орга-

низми који би могли штетно да делују на садржину буду уништени. Приликом овога и кости сардина, харинги, салмона и других риба, омекшавају.

Кит не прска воду

Плави кит је највећа животиња на свету. Па ипак се тај колос, понекад од преко 40 метара дужине, храни ситишним организмима који су за човека око једва видљиви. Кит и доста дуго живи, дуже

него многе друге животиње. Поред овога он не прска воду, као што се мисли. „Водоскок“ је уствари загрејани ваздух који избацује из плућа под притиском, а који се кондензује у воду када изађе на ваздух.

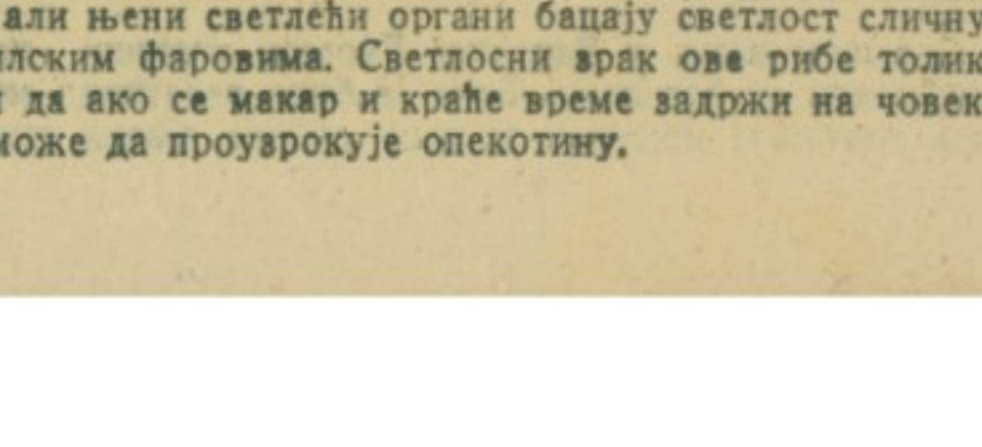
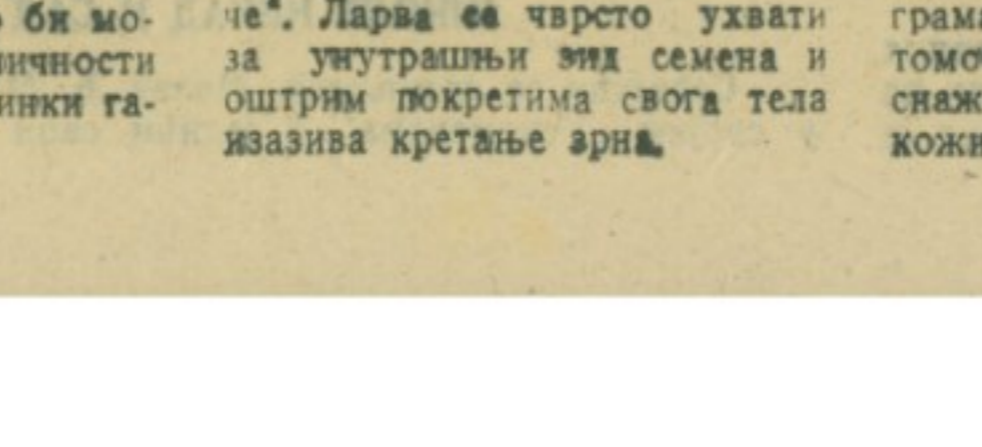
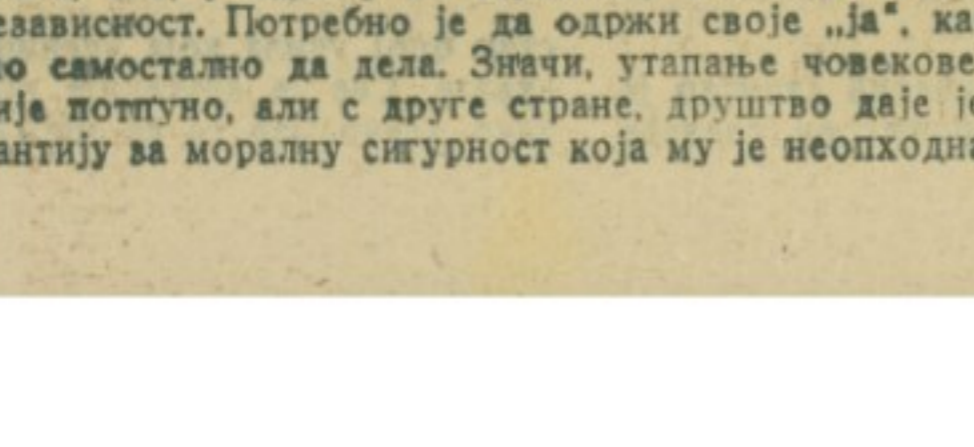
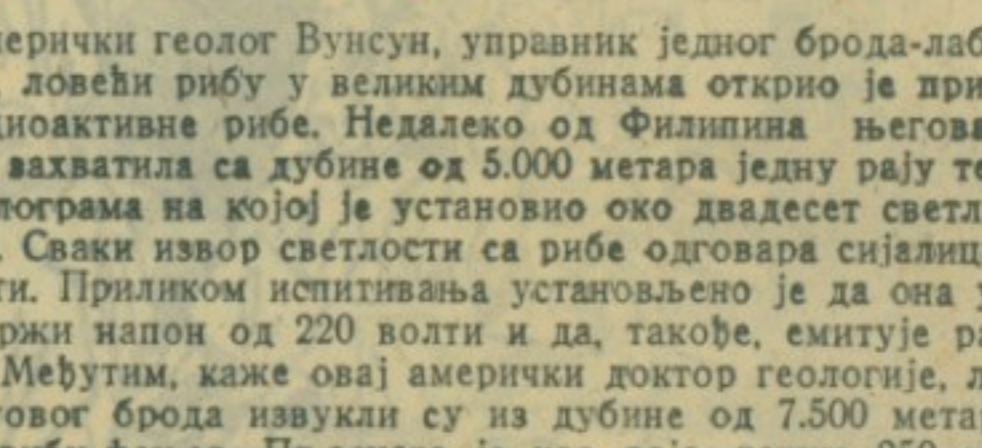
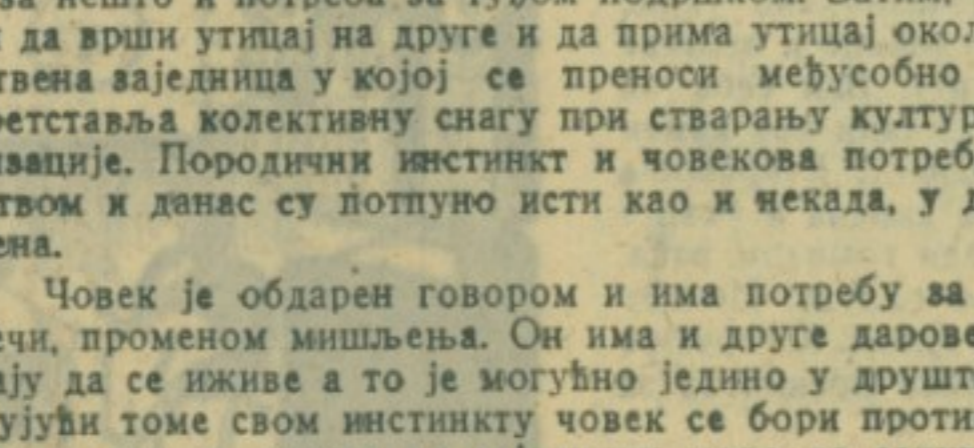
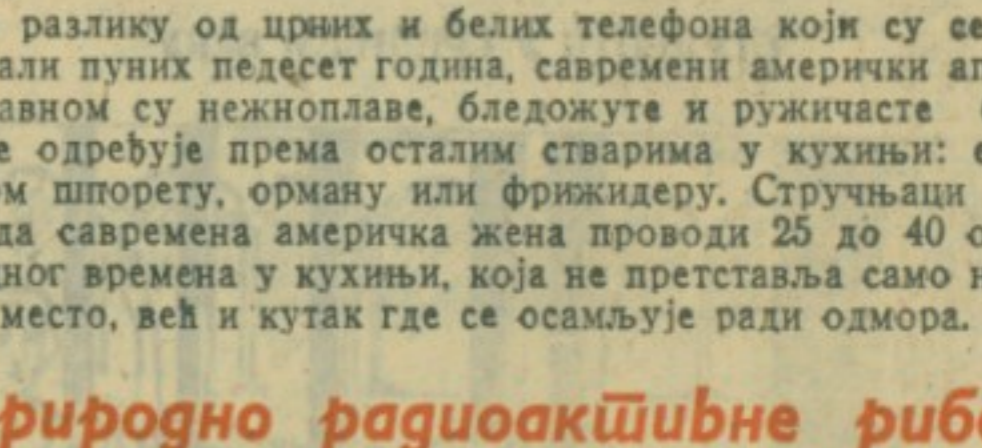
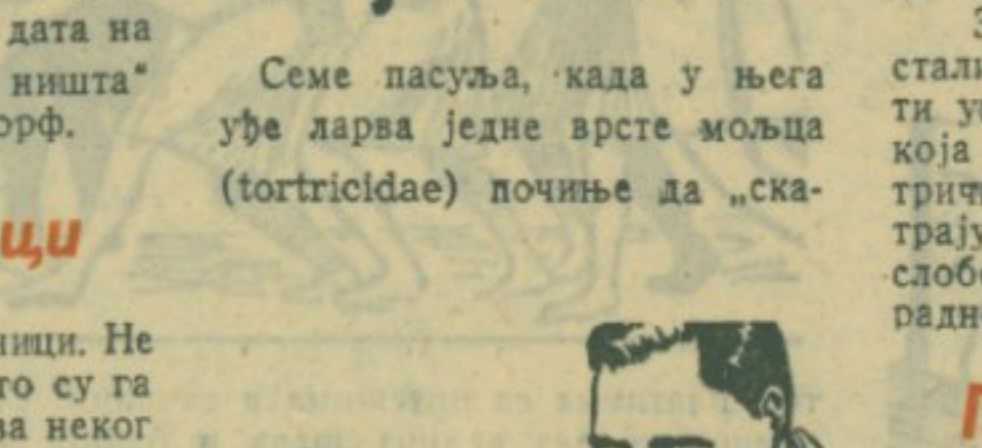
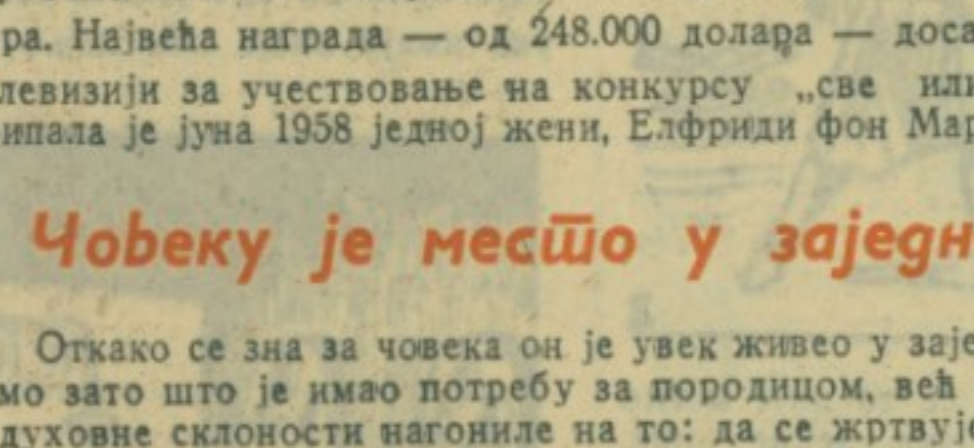
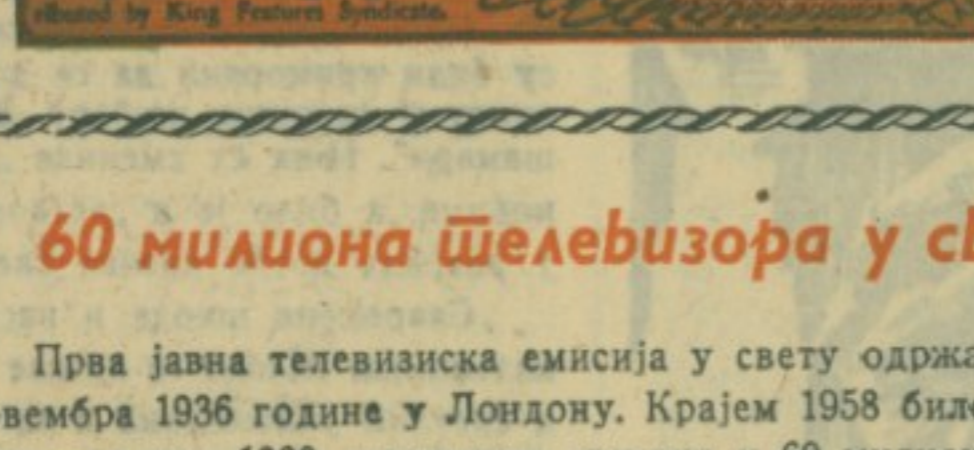
НАЈДУЖИ ЛЕТ

Најдужи пут преваљује сваке јесени и пролећа арктичка

морска ластва (чигра) која лети од Северног до Јужног пола.

ПАЈА ПАТАК

60 милиона шелевизора у свећу

Прва јавна телевизиска емисија у свету одржана је 2 новембра 1936 године у Лондону. Крајем 1958 било је регистровано око 1300 отпремних станица и 60 милиона шелевизора. Највећа награда — од 248.000 долара — досад дата на телевизији за учествовање на конкурсима „све или ништа“ припала је јуна 1958 једној жени, Елфриди фон Мардорф.

Човеку је месџо у заједници

Откако се зна за човека он је увек живео у заједници. Не само зато што је имао потребу за породицом, већ што су га и духовне склоности нагониле на то: да се жртвује за неког и за нешто и потреба за туђом подршком. Затим, човек жели да врши утицај на друге и да прима утицај околине. Друштвена заједница у којој се преноси међусобно искуство претставља колективну снагу при стварању културе и цивилизације. Породични инстинкт и човекова потреба за друштвом и данас су потпуно исти као и некада, у давна времена.

Човек је обдарен говором и има потребу за разменом речи, променом мишљења. Он има и друге дарове који морају да се живе а то је могуће једино у друштву. Захваљујући томе свом инстинкту човек се бори против усамљености, али, у односу на заједницу мора да сачува извесну независност. Потребно је да одржи своје „ја“, како би могао самостално да дела. Значи, утапање човекове личности није потпуно, али с друге стране, друштво даје јединки гаранцију за моралну сигурност која му је неопходна.

ПАСУЉ који скаче

Семе пасуља, када у њега уђе ларва једне врсте мољца (tortricialidae) почиње да „ска-

че“. Ларва се чврсто ухвати за унутрашњи зид семена и оштрим покретима свога тела изазива кретање зрна.

28 ошћио шелефона у кујни

Године 1955 у Сједињеним Државама било је 18% шелефона инсталирано у кухињама, где жена проводи добар део дана. Сад, после четири године, проценат се повећао још за 10%.

За разлику од црних и белих шелефона који су се инсталирали пуних педесет година, савремени амерички апарати углавном су нежноплаве, бледожуте и ружичасте боје, која се одређује према осталим стварима у кухињи: електричном шпорету, орману или фрижидеру. Стручњаци сматрају да савремена америчка жена проводи 25 до 40 одсто слободног времена у кухињи, која не претставља само њено радно место, већ и кутак где се осамљује ради одмора.

Природно радиоактивне рибе

Амерички геолог Вунсон, управник једног брода-лабораторије, довећи рибу у великим дубинама открио је природно радиоактивне рибе. Недалеко од Филипина његова је мрежа захватила са дубине од 5.000 метара једну рају тешку 700 килограма на којој је установио око двадесет светлећих органа. Сваки извор светлости са рибе одговара сијалици од 500 вати. Приликом испитивања установљено је да она у себи садржи напон од 220 волти и да, такође, емитује радио зраке. Међутим, каже овај амерички доктор геологије, људи са његовог брода извукли су из дубине од 7.500 метара и једну рибу-фењер. Пљоснута је као раја, тешка 250 килограма, али њени светлећи органи бацају светлост слично аутомобилским фаровима. Светлосни зрак ове рибе толико је снажан да ако се макар и краће време задржи на човековој кожи може да проузрокује опекотину.

РИПЛИ ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

РИПЛИ

КОНЦЕРТ НЕСРЕЋНИХ ХАИИ АХМЕТ
 ВЛАДАР АЛЖИРСКОГ ПРО-ВИНЦИЈЕ КОНСТАНТИН
 ОД 1926 ДО 1937
 ПОКУПИО ЈЕ СВЕ СВИРА-ЧЕ ИЗ ЗЕМЉЕ И СТВО-РИО ОД њИХ СВОЈ ХАРЕМСКИ ОРКЕСТАР
 — АЛИ ЈЕ НАРЕДИО ДА СВАКОГ ПРВО ОСЛЕПЕ!

КИШНА ПТИЦА

ОД НОВОГ ЗЕЛАНДА ДО-ВИЛА ЈЕ ТО ИМЕ ЗБОГ ТО-ГА ШТО СЕ ЊЕН КРИК СМАТРА СИГУРНИМ ПРЕД-ЗНАКОМ КИШЕ

МОШЕЈА САГРАЂЕНА ЗА ЈЕДНУ НОЋ

ЗАК ШАБИ МАСИНА
 У ШАХАВ-УД-ДИНУ (ИНАДИЈА) САГРАЂЕНА ЈЕ ЗА 12 ЧАСОВА ДА БИ ВЛАДАР АУРАНГЗЕБ МОГАО У ЊОЈ ДА ПРОСЛАВИ ЈЕДАН ПРАЗНИК

ДРВО ПРОЗОР
 У АЛСЕНДУ, У НОРВЕШКОЈ

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ИЗУМЕО ПОШТАНСКИ ЖИГ

ХЕНРИ БИШОП
 ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕК-ТОР ЕНГЛЕСКИХ ПОШТА
 ОД 1660 ДО 1663 НАРЕДИО ЈЕ ДА СЕ НА ПОШТАНСКЕ ПОШИЛСКЕ СТАВ-ЉА ЖИГ С ДА-НОМ И МЕСЕ-ЦОМ, ТАКО ДА СЕ ПОШТОВОШЕ НЕ УСУЂУЈУ ДА ОДУВЛА-ЧЕ СА ИСПО-РУКОМ"

ПРВИ ПОШТАНСКИ ЖИГОВИ

© 1958, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

ШКОЛЕ У СТАРОМ ВЕКУ

У старој Грчкој деца до седме године нису полазила у школу. Ако су била из сиромашних породица, проводила су време играјући се у тесним улицама или на пијачним трговима. Синови и кћери богатих породица играли су се по вртovima својих домова. Од седме до унаесете године, та деца су поверавана наставницима који су их учили Хомеровим стиховима, читању и писању, рачуници и музици. Синови из веома богатих кућа ишли су на предавања, нарочито о религији и моралу, каквог познатог филозофа или чувеног говорника. Платон је, на пример, држао предавања у Академосовом врту, у Атини, па је зато његова школа названа Академијом. Касније, у Риму, филозофи су одлазили у куће имуних људи и давали су часове из „мудрости“ свима члановима једне породице.

СТУДЕНТИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

У Средњем веку, у Западној Европи, ученици основних школа учили су латински. Бака је било релативно много па су чак постојале школе и за децу робова. Сваки студент је

ШКОЛА КРОЗ ВЕКОВЕ

морао да плати таксу за упис на универзитет. Студенти су становали код наставника или у грађанским породицама. Носили су нарочита одела и били ослобођени обавезе да иду у рат. Један од најпознатијих универзитета у Средњем веку био је Париски, на коме је предавао чувени схоластичар и филозоф Пјер Абелар. У оно време, ако би се десило да су студенти незадовољни професором, изводили би га на суд. Године 1221, Универзитет у Паризу заузео је свој печат, а 1259 постављен је први ректор. Половином 13 века париски универзитет је имао четири факултета: за уметност, медицину, право и теологију.

СТУДЕНТСКЕ ШАЛЕ У ЛАТИНСКОМ КВАРТУ

Да би се разонодили после напорног учења, студенти би о празницима и свечаностима образовали поворке. На челу је ишао сам ректор окружен трубачима, заставама, разале-

тим платнима са цртежима и сличним. Све се то није могло замислити без ведрих шала и бучног весеља. Једне ноћи, студенти извуку огроман камен, који се налазио као украс у спољњем зиду господске куће једне врле удовице и поставе га на видно место у свом Латинском кварту. Ван себе од љутине, угледна дама упути тужбу суду и постави нов камен у фасаду свога дома. Студенти и њега однесу. Старешина суда пошаље онда службенике да врате оба камена и ухапсе коловође. Обавештен о овоме, ректор, праћен гомилом ђака, потрчи на лице места да спречи извршење одлуке. Између претставника власти и студената дође до гужве. Огорчење младих је било толико да су предавања била прекинута за неколико дана.

ШКОЛЕ НЕКАД И САД

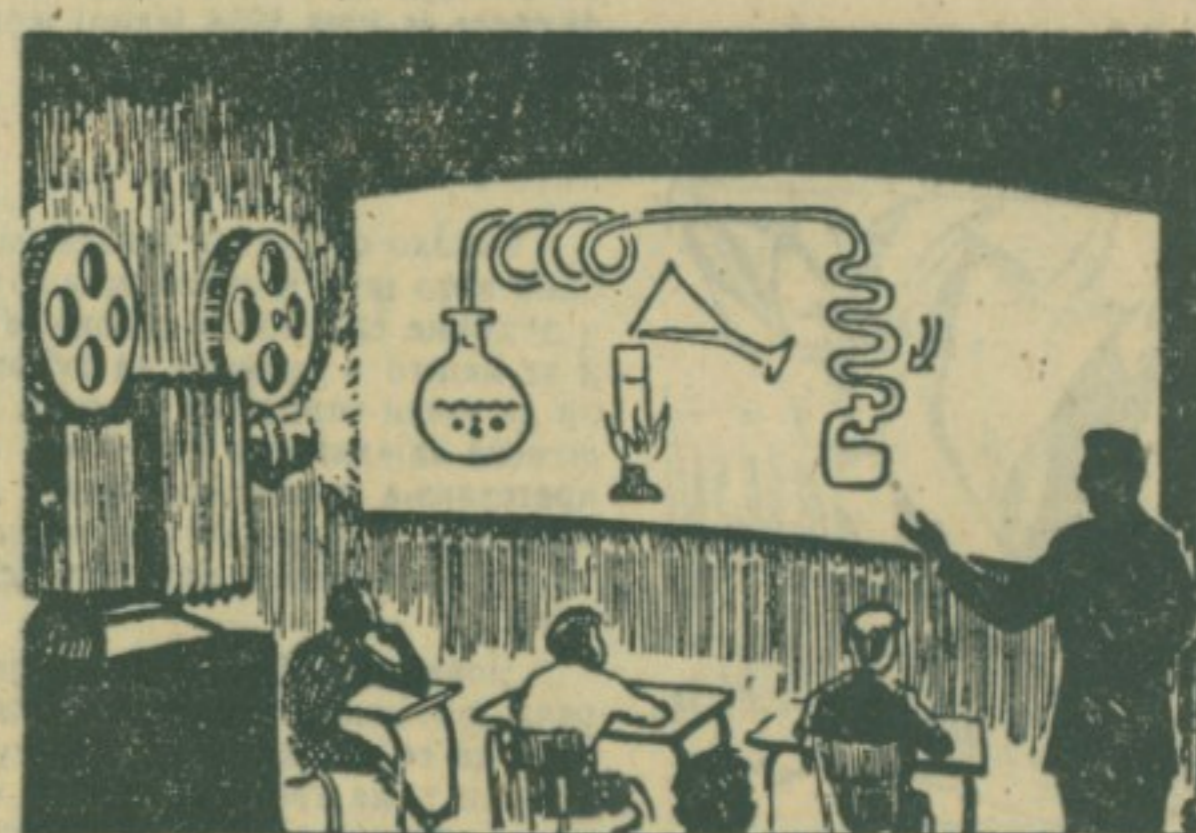
Сећајући се детињства, Милан Ђ. Милићевић записао је у својим „Успоменама“ о једном свом професору следеће

речи: „Руке бејаше (имао) тако дугачке да немарна ђака чак из треће клупе шчепа за јаку, извуче и простре по патосу па му отцеди колико му тренутни такт присветује. Њега су се ђаци веома бојали...“

Наши дедови су добијали батине штапом по туру, па су били приморани да се довијају и, пре батинања, стављају су у чакшире шубару. Кад је престало ово, „радили су шамари“. Њих су смениле „пацке“, ударање прutom по длановима, а било је и „затвора“, кад је ђак морао да отседи у разреду после часова све док не научи лекцију.

Савремене школе и настава много се разликују од некадашњих. Школе се налазе у лепим зградама са пространим и светлим учионицама и са клупама које имају наслон, чега није било до пре једног столећа. Наставници природних наука имају више или мање уређене кабинете или бар изве-

стан број учила која ученицима помажу да предавања брже схвате. Све је другачије но некад, а то „некад“ није било тако давно, јер га се многи још добро сећају.

„ЧАРОБНИ“ ТИЛИМИ У ПОЉОПРИВРЕДИ

Ове године, у Сједињеним Државама, Јапану и делимично у Француској, изнад хиљада хектара повртњака шире се необични покривачи од пластичне масе. То су последње новине које нам је дала наука ради повећавања пољопривредне производње. Нихов је задатак да осигурају рану бербу поврћа и воћа, да плодове учине већим и здрављивим и да онемогуће коров.

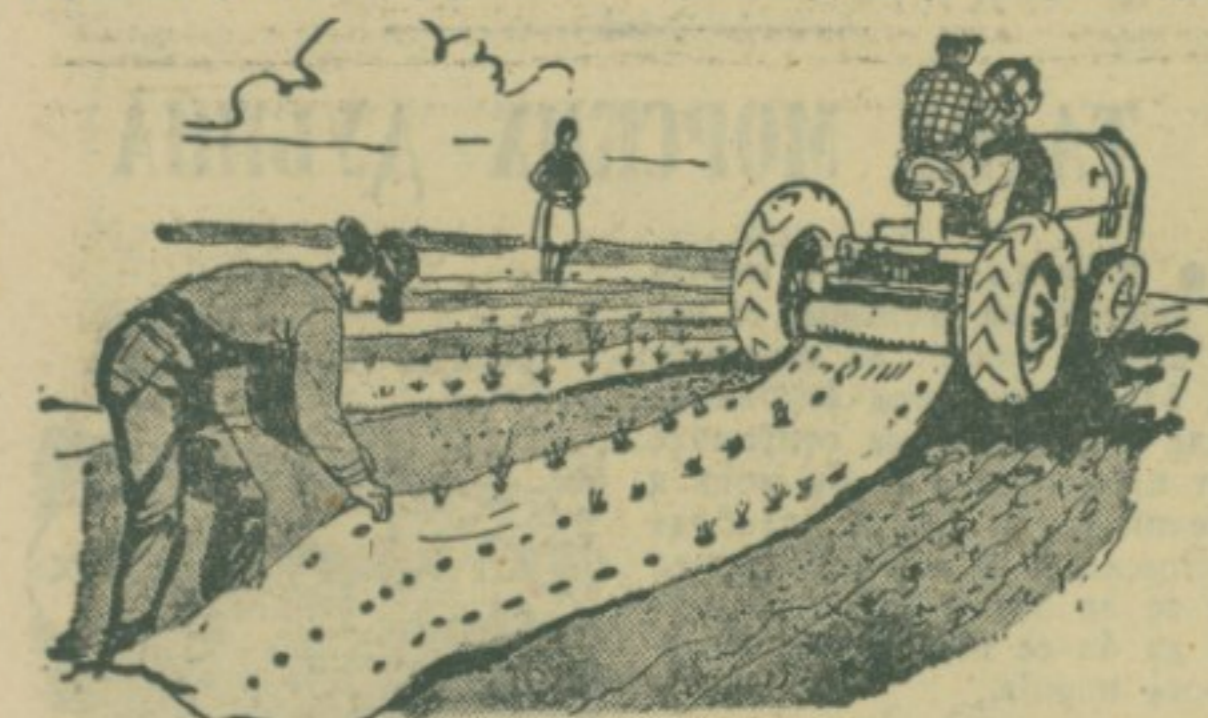
Пре него што су употребљене у већим размерама, ове „чаробне поњаве“ биле су на испитивању у двадесетак пољопривредних станица. Начињене од полиетилене или поливинилна са отворима, оне су веома лаке, лакше чак и од морске пене, а корист се састоји у томе што земљи чувају влагу, одржавају растреситост, спречавају раширење корова и не дозвољавају да плод у додиру са хумусом сатрули.

У току опита, догађало се да је сунце буквално спржило сву околну земљу, само је терен испод полиетилене остао влажан, растресит и донео добар род. Ове поњаве истовремено спречавају уништење рода од града. Кад се заврши сезона, пољопривредник савије покриваче и поново их расастре на почетку идућег пролећа. Могу да служе три године. Пошто се испод покривача тешко вршило плевљење, хемичари су се досетили да користе црни полиетилен. Експеримент је успео, јер ова ма-

Године 1956, доктор Емирт је засадио боранију више недеља пре времена и земљиште је покрио лаком пластичном масом. Пошто је време било прохладно, он је мерио температуру испод покривача и видео да је за пет степени виша од спољашње. Услед сталне влаге, коровске биљке нису имале снагу да се развију, а род је био двапут већи од просечног и пристиго више недеља раније него што је убицајено.

У једној експерименталној станици за пољопривреду у држави Орегон, са две исте парцеле подигли су две неједнаке бербе падајаја: 50 односно 30 тона, и закључили су да повећан принос вреди трипут више од новца уложеног за „чаробне“ простирке. Многобројни произвођачи јагода у Америци већ неколико година употребљавају покриваче од пластичне масе, јер поред већег приноса, јаки плускови не уништавају воће и плод, који у додиру са земљом не буђа. После плаћљивих проба, произвођачи јагода у Јужној Калифорнији данас имају 365 хектара под покривачима а Универзитет у Калифорнији дао је званичну изјаву да пластична маса спасава род од буњи за 10 до 50 отсто.

Овај подухват професора Емирта део је упорног рада који он спроводи већ 23 године у трагању за јетиним топлим лејама којима би се користило и обичан грађанин. Пре него што се полиетилен појавио на тржишту, он је покушао да за-

терија спречава развијање корова и окопавање више није потребно.

Један од највећих пропатора употребе пластичних материја у пољопривреди је доктор Емирт, професор за грађанство на универзитету у Кен такију. Његовом заслугом експерименти са полиетиленом започети још пре дванаест година донели су добре резултате.

Професор је прво у једном мањем врту засадио 13 сорти поврћа: купус и парадајз, зелену салату, кукуруз и друго. Сваку парцелу покрио је дугачком простирком од црног полиетилене која је била широка један метар, а по површини је избушио рупе за прода стабљика. На другој страни врта засадио је исте културе али њих није покрио. После извесног времена приметио је да поврће са прве парцеле знатно брже расте. Седам недеља после сејања кукуруз је био напреднији од оног другог као да је посејан двадесет дана раније. Принос неких поврћа био је двапут обилнији, али што је најглавније испод покривача није било потребно вршити дуго и заморно плевљење.

мени скупо стакло разноврсним материјама. Последњи експеримент био је двоструко користан, економичан и, што је још важније, плод се брже развијао него под стаклом. После првог успеха вршио је опите са црвеном, модром, наранџастом и безбојном пластичном масом. Неговао је руже, мак, разно цвеће и закључио да биљкама највише прија црвена и наранџаста боја. У држави Кентаки, помоћу пластичних покривача пољопривредна сезона се повећава за још четири месеца у години: два с пролећа и два с јесења, јер спољна ниска температура нема утицаја на топлоту испод поњаве.

Познато је да је Јапан једна од најнасељенијих држава на свету у којој влада несташица земље за обраду. Чим је проверена вест о успеху професора Емирта из Кентакија, Јапанци су започели експерименте на својем тлу. Данас, на путу између Токија и Осаке, стотине километара терена покривено је светлוצајним простиркама од пластичне масе. Оне су толико прилегле уз тло да изгледа као да ће заувек остати његов неопходни покривач.

ЈАХАЊЕ ИЗ НУЖДЕ

Ветеринарски факултет у Берлину добио је недавно осамнаест коња на поклон. Али поште универзитетска управа није имала средстава за њихово издржавање, декан факултета доктор Бекер, обавестио је студента да треба да се упишу у школу јахања, јер, као ветеринари треба добро да познају коње. Захваљујући овој обавезној настави средстава за куповину овса и сена за 18 коња биће обезбеђена.

Једне недеље 1953 године, после завршене утакмице, скупили су се у тихој кафани белгиског грађанина Пут, недалеко од Анверса, играчи месног фудбалског клуба. Између левог бека и левог полутке убрзо је дошло до свађе. Навала и одбрана су се узајамно окривљавали за пораз на утакмици. Пале су крупне речи и у свађу су се умешали и други. Загрејани младићи почели су да се узајамно називају-лажовима. Тада је у стао један од гостију, неки М. Бевернац, и покушао да их смири:

— За вас реч лажов, изгледа, значи крупну увреду. А да ли је баш тако? По мом мишљењу, ако основна намера није непоштена, лагање је велика вештина. Није свако у стању да лаже. Оригинална и забавна лаж садржи много духовитости и ведрине. Уосталом, оснујмо клуб лажова. Ми који смо овде, бићемо његови први чланови.

Тако је настао први клуб лажова на свету. Основан је и одбор, коме је стао на чело сам Бевернац. После осам дана клуб је добио своја правила а 500 њих је убрзо затражио пријем у чланство. Али, требало је претходно положити нимало лак пријемни испит. Већ прво питање — дали си икада досад слагао? — крило је у себи замку. Ко би одговорио „јесам“, очигледно није лажов. Још тежи је испит за сталног члана. Кандидат мора три сата без престанка да лаже, одговарајући на разна питања, а да притом не погрвени. Седнице се одржавају редовно, сваке суботе, и на њима секретар и претседник подносе извештаје, наравно лакше. Клуб има и два стал-

НЕОБИЧНИ КЛУБОВИ

на, плаћена благајника, само и они морају бити проверени лажови.

Али има и других необичних удружења.

У Паризу постоје клубови нежења, у које је приступ женама најстроже забрањен. Статут предвиђа да се онај члан који прекрши правила и ожени се, одмах искључи из клуба, а ниједан од чланова не сме од тога дана да му упути ниједну реч, нити да га поздравља при сусрету на улици.

Кад је по завршетку рата Западно Немачку била захватила права епидемија самоубиства, један трговац текстилом, неки Вилхелм Запф, дошао је на мисао да оснује

клуб он не прима друге чланове просто зато да би „избегаво непотребна објашњења и жалове дискусије“. Иначе, као песник, Шнајд нема много среће, јер ниједан издавач неће да објави његове стихове, а сам нема довољно новца да их штампа. Но, иако преко целе године живи тако рећи без пребијене паре у џепу, он ипак ревносно плаћа претплату за „клубски“ телефон.

Па у чему се састоји делатност овог необичног клуба? Ако се било који грађанин Минхена нађе у неприлици, ако је неком досадно, ако је изгубио пса или је покраден, ако тражи друштво за музику или за разговор, довољно је да позове Шнајда телефоном. Он се одмах одазива и пружа утеху или охрабрење, не тражећи никакву награду за то.

Занимљиво је како су Шнајд дови суседи схватили његову доброту. Суду је стигло једно двадесет достава да песник распосаже неким сумњивим изворима прихода. Наравно, после извршених извиђања, песник је ослобођен сваке одговорности. Том приликом сте као је једног новог пријатеља -- судићу који је водио истра-

Сјо њеј арктичких сјаница

На арктичком острву Бољшевик гради се нова поларна станица — сто пета по реду. На леденим сантама Северног Леденог Мора тећ пловце 25 аутоматске радио-метеоролошке станице које сакупљају податке о времену.

ГУМА ЗА ЖВАКАЊЕ УПОТРЕБЉАВАЊЕ СЕ У ВАЗДУХОПЛОВСТВУ

Инжењери једне творнице авиона већ су употребљили гуму за жвакање да би открили пукотине на ракетама у којима се налази компримирани ваздух. Цела спољна површина ракете облепи се гумом за жвакање. Ако постоји и најмањи отвор, ваздух ће да надује гуму као дечији балон.

Тим и Буи
by JOE MUSIAL

ОШТРИТЕ ДУБЕ ЗА РИБУ, ХИЈЕНЕ!
ХМФ! ЗА КОЈЕ САРДИНЕ?

САД ЋЕ СЕ ЦЕО ДАН ПРЕГОНИТИ ЧИЈА ЈЕ РИБА, ОД ОНИХ КОЈЕ СУ СЕ ОТКАЦИЛЕ СА УДИЦЕ, БИЛА ВЕ-Е-Е!

ДЕЦО! ТРИТЕ И КАЖИТЕ МАМИ ДА СПРЕМИ ТИГАЊ ЗА РИБЕ!
БИЋЕ РИБЕ К'О БЛАТА!

МАМА! МАМА! ВЕЛИКИ ПЕЦАРОШ ТИ ПОРКУЛУУ...
ДОБРО! УКОЛИКО ВИШЕ, УТОЛИКО БОЉЕ!
...ДА СПРЕМИШ ВЕЛИКИ ТИГАЊ! БИЋЕ РИБЕ...

ГДЕ ЈЕ ГОСПОЋА КОЈОЈ ТРЕБА ПРЕДАТИ РИБУ?
ТУ, УНУТРА!

МАЛО РИБЕ ЗА ВАС, ГОСПОЋО!
ЗАБОГА! НИКАД ТОЛИКО НИСУ УПЕЦАЛИ!

РИБЕ! РИБА! РИБА!
ХЕЈ! ПА НИ ОВЕ ЈОШ НИСАМ ОЧИ-СТИЛА!

МАМА! МАМА! НОСИМО ТИ МАЛО РИВИЦИ ЗА ВЕЧЕРУ!
ШТА? Е ОВО ЈЕ ПРЕКО ЈЕГО!

ОКЕТЕ ЛИ ДА ПОТПИШЕТЕ, КАПЕТАНЕ? ДЕЦАЦИ СУ РЕКЛИ ДА РИБУ СТАВИМО НА ВАШ РАЧУН!
РИВАРСКА ФЛОТА

ЕВО И ОВО НАСТАВИМО НА ВАШ РАЧУН!
АУ!

ТУЉАН

Веома се ожалостим кад туљане бркају с морским лавовима. Морски лавови — то су скромни циркуски клоновани. Туљани су, пак, бића тужних очију, пуни патоса и сентименталности. Најчешће су беспомоћни и усамљени. У сваком случају, Панајоти ми је увек изгледао тачно такав.

Оданост и жарка чежња да буде вољен биле су, судећи по свему, основне црте његовог карактера. Можда је то било стога што је изгубио мајку још као сасвим мали, после чега сам га ја спасао од укасне смрти. Кажем „њего“ мада нисам успео да утврдим коме полу припада; али кад сам га први пут видео, изгледао је и понашао се као уплашени дечак који се свим силама труди да буде храбар.

У то време ништа нисам знао о туљанима. Нисам имао појма на што сам себе осудио кад сам одлучио да узем Панајотија на свој брод. Осећао сам само да је призор лагане смрти овог малог створења, кога су оставили на припечи под гомилом камења, за мене потпуно неподношљив. Крај је почињала да киши у мени при помисли да су се шесторица здравих рибара показали толико сујеверни да се нису усуђили да га убију, већ су га радије живог зазидали да би се несрећа, коју туљани „доносе“, равномерно распоредила на све њих. Грчки рибари су сиромашнији и сујевернији од већине других и због тога нема ничег чудног у томе што се боје туљана и мрзе их.

Туљан Средоземног Мора — њега често називају белотрбушним калуђером — паметна је животиња. Он је одавно већ открио да је много лакше јести рибу која је упала у мрежу, него је ловити. „Калуђер“ није пробирач, а зуби су му оштри. Зато он себи не задаје сувишан посао да вади рибу из мреже већ је просто гута заједно с њом. Веома често он толико упропасти мрежу, да је поправка немогућа.

Намера ми је била да спасем Панајотија, добро га нахраним рибом а затим га пустих на слободу. Али, од самог почетка све је кренуло наопако. Кад су га, потпуно покривеног блатом донели на палубу, он је одлучно одбио да има било каква посла с рибом коју сам му принео. Кад год бих му пружио рибу, окретао је главу и почињао да плаче. Звучи које је испуштао могли су да трону и камено срце: то је било нешто између пла-

ровно сам и извукао га на површину, мада то није било лако. Био је клизав, а ја тада још нисам знао да је најбољи начин за извлачење туљана ухватити га испод пераја, онако како се одојче узима испод пазуха.

Кад сам, најзад, извукао јадну животињу на палубу била је више мртва него жива. Бојао сам се да ће издахнути, па сам предузео вештачко дисање. После извесног времена дошао је к себи и опет жалосно заплакао, тужно вртећи главом.

који није умео да плива

ча детета и блејања јагњета.

Најзад сам поверовао да Панајоти, вероватно, више воли сам да лови рибу па сам га бацио преко оградe надајући се да ће отпливати. Али, тада сам видео да он тоне: глава му је заронила, а реп искочио из воде. У почетку је њиме бесно ударао, а затим све слабије и слабије. На површини су се појавили ваздушни мехурићи. Није било сумње: Панајоти није умео да плива. За-

тек тада сам схватио да је Панајоти још — беба. То што је био дугачак готово читав метар није значило ништа. Пробао сам да му дам млека: усусо мало у чанак, али он га је одгурно и прервено ударцем пераја. Од празне боце и јед-

ног прста одрезаног од старе гумене рукавице, начинио сам му бочицу за хранење. Кад сам покушао да му стрпам цуцлу у уста он је, жалосно кричећи, стао да описује кругове по палуби.

Од дана када сам — много

шене стране а доњи купаст део 25 и то чини да се отсјај беле светлости прелива у свим дугиним бојама.

Пре но што се приступи обради, стручњак испитује на који начин треба да се камен сече или глача. Пошто су сви комади неправилног облика, прво се одлучује како да се отсеку непотребни делови а да камен остане што крупнији. Стругање се врши помоћу бронзаног циркулара са 6.000 окретаја у минути, танког као папир на којима су странама утиснути дијамантски опшици. Често је потребно по неколико дана пажљивог сечења док се један камен преда на фину обраду.

Вађење дијаманата, трговина њиме и брушење налазе се у рукама крупних капиталиста. Сами брусачи примају плате али оне нису у сразмери с коришћу коју радник даје. До пре кратког времена сиромашни брусачи дијаманата су радили са загнојеним капцима и умирали свесни од инфекција проузрокованих дијамантским прахом. Судбина брусача и радника у дијамантском рудничком била је сасвим слична. Данас брушење радник врши са специјалним заштитним наочарима.

Кад човек уђе у Пеликан-страт у Анверсу никад не би помислио да се из те улице сваке године одашљу огромне количине сјајног драгог камена а скромни брусачи нимало не одају велике мајсторске који стварају сјај и лепоту најлепшим брилијантима света.

касније — успео да му на превару стрпам цуцлу у уста проблем исхране је био решен. Сисао је мирно, затворених очију, са изразом блаженства. Тада сам га први пут видео како се осмехује.

Уколико је Панајоти постајао снажнији и његова оданост према мени већа, утолико је мој живот бивао све тежи: није ми више давао ни да се спустим у кајуту. Чим бих се под палубом задржао макар неколико минута, он би се страховито узнемирио и допуштајући да отвора почињао да плаче. Ако не бих обраћао на њега пажњу, он би се све више нагињао над отвор и најзад би пао пред моје ноге. У тим тренуцима често сам га кршном посматрао. Очигледно, скок му није причињавао задовољство. Изгледао је тада спрхавито несрећан, а кад би се бацао чврсто је затварао очи.

Још горе је било кад је почео да скаче у море чим бих се чамцем удаљио од брода. Јер и поред многих горких искустава Панајоти не само што није научио, него чак није ни схватао да не уме да плива. Увек сам морао да га спасавам и извлачим из мора.

А ја сам био чврсто одлучио да га научим да плива. У почетку сам га пуштао у плићак крај саме обале. Ја бих отпливао даље да би ме Панајоти, фрикнући и пљескајући по води, следио. Али, то би му брзо досадило и он би се враћао на обалу. Ако то ипак не би учинио, час пливања завршавао се тиме што би се на гутоа воде. Касније сам га односио у дубину и држећи га за подбрадак пливао према обали. Али, у овој обуци највише је сметала — његова глава. Требао је само да га испустим из руке и он би одмах, као комад олова, тонуо ка дну.

У то време атмосфера на броду постајала је све мучнија. Мада сам се трудио да нерасположење морнара због Панајотијевог присуства примам као шалу, знао сам да је незадовољна посада — готова несрећа. Нарочито сам био

узнемирен оног дана кад ме је капетан једног другог брода из наше ескадриле, иначе мој добар познавак, позвао на купање. Ставио сам Панајотија у чамац и отишао.

...Лагано пливајући, мој пријатељ и ја разговарали смо о лошем расположењу посаде, док је Панајоти вирио из чамца, пажљиво пратећи сваки наш покрет. Нисмо ни приметили да је струја носила чамац све даље од нас, док Панајоти, не могавши више да издржи тај дуги растајак, с громким пљеском није скочио у море. Похитали смо да га спасемо, али он је био нестало. Ронили смо — нигде га није било.

Наједном, мој друг узвикнуо показујући ми прстом:

— Био га!

На таласима, час искачући, час нестајући, видела се мала глава. Била је већ на крају залива.

Осетно сам жалост при помисли на растајак с Панајотијем, а у исто време сам се радовао што се он снашао у својој природној средини — мору. На крају крајева, то је био најбољи излаз из мучног положаја. Махнуо сам му руком и он је нестало.

Стајали смо и размишљали да ли је он већ довољно припремљен за самосталан живот у отвореном мору, кад се изненада, у киши пене и каљича, појавила тик уз нас блистава Панајотијева глава. На лицу му је сјајо најшри, најсвечанији осмејак. Гледао је час мене, час мог пријатеља, бркови су покрхавали од узбуђења, а очи биле широм отворене...

Алексис Ладас, прчки књижевник и поморцај, најзад се ипак, на све упорније захтеве морнара, морао растати од свог необичног дубинца.

...Однео сам Панајотија својој мајци у село. Населили смо га тамо крај једне баре-рибњака да би могао да плива кад год зажели, а недалеко одале саградилли смо кућу сличну штенари — да му буде дом...

брусачи дијаманата из Анверса

тава војска занатлија који снабдевају овим драгим камењем готово половину човечанства.

Године 1958, у свету је произведено око 28 милиона карата дијаманата, што износи нешто преко 6 тона. Од тога је пет тона непровидног дијаманта, који није за накит већ за индустрију. У рукама зуб-

нијацу у Лондону где једна енглеска фирма држи монопол продаје. Једно њено предузеће продаје искључиво украсне, друго индустријске дијаманте. Да им не би пала цена, тачно се зна коју количину треба изнети на тржиште.

Једанпут месечно, у потпуној тишини, као да се човек налази у читаоници неке библиотеке, врши се пројаја дијаманата. Фирма позива у Лондон само одабране трговце и сваком од њих нуди по један пакет ових каменова чија вредност износи око 150.000 фунти стерлинга. Понекипут је потребно по неколико дана да би се испитала каквоћа понуђеног пакета. У дворани је дугачак сто. С једне стране седе агенти трговачке куће, с друге стране купци. Они проводе сате без речи и погнути као да играју шах, у разгледању. Цељкања нема. Понуђени понуду прима или је одбија.

Тако откупљени дијамант личи на комаде стакла без сјаја. Има га у свим облицима и свим бојама: зелен, љубичаст, жут или ружичаст. Највећу вредност имају бели комади са плавастим сјајем.

Није важно каквог је облика. Трљањем два камена они прво добијају облик чигре, а затим, кад се углева у специјално повијене ручице оне се приљубе уз челично точило које је посуто дијамантским прахом и олажено маслиновим уљем. Чим се једна страна избруси, окрете се друга. Најкупочије дијамант је уствари брилијант чија главица има 33 бру-

шење стране а доњи купаст део 25 и то чини да се отсјај беле светлости прелива у свим дугиним бојама.

Пре но што се приступи обради, стручњак испитује на који начин треба да се камен сече или глача. Пошто су сви комади неправилног облика, прво се одлучује како да се отсеку непотребни делови а да камен остане што крупнији. Стругање се врши помоћу бронзаног циркулара са 6.000 окретаја у минути, танког као папир на којима су странама утиснути дијамантски опшици. Често је потребно по неколико дана пажљивог сечења док се један камен преда на фину обраду.

Вађење дијаманата, трговина њиме и брушење налазе се у рукама крупних капиталиста. Сами брусачи примају плате али оне нису у сразмери с коришћу коју радник даје. До пре кратког времена сиромашни брусачи дијаманата су радили са загнојеним капцима и умирали свесни од инфекција проузрокованих дијамантским прахом. Судбина брусача и радника у дијамантском рудничком била је сасвим слична. Данас брушење радник врши са специјалним заштитним наочарима.

Кад човек уђе у Пеликан-страт у Анверсу никад не би помислио да се из те улице сваке године одашљу огромне количине сјајног драгог камена а скромни брусачи нимало не одају велике мајсторске који стварају сјај и лепоту најлепшим брилијантима света.

ТАЈНЕ МОРСКИХ ДУБИНА

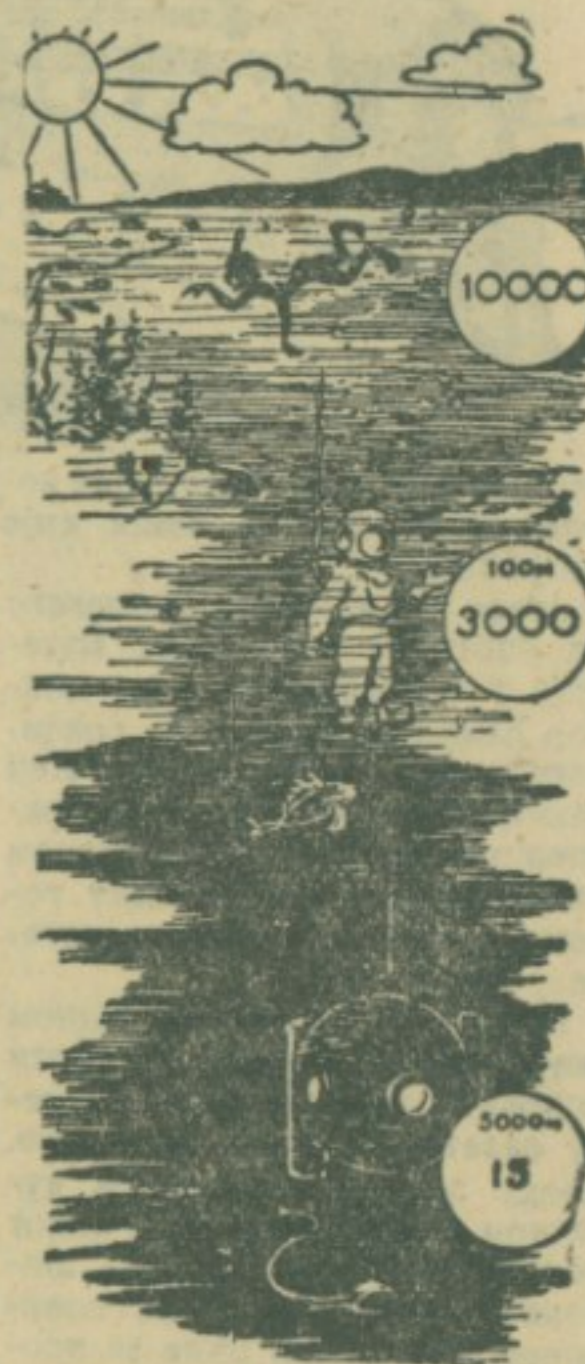
● Вода се не може сабити — кажемо ми, Уствари, то није сасвим тачно: на притиску од 1.000 атмосфера запремина воде смањује се за отприлике пет процената. Кад би мора и океани могли да се ослободe притиска, њихов ниво подео би се за 30 метара, што значи да би се под водом нашле многе низије.

● Било би потребно милион година да би топла вода површинских слојева океана продрла на дубину од 5.000 метара. Вода је лош спроводник топлоте, а исто чак и за време јаких бура, кад се море кovitла, мешање разних слојева ограничава се на првих 70 метара.

● Плуца плива по површини због тога што у њеним шупљинама има ваздуха. Међутим, на већим дубинама притисак истерује ваздух из тих пора и плуца, као камен, тоне на дно.

● Око 16 милиона тона угљендиоксида „прогута“ годишње површина мора. Тај гас, које море узима из ваздуха, искоришћавају водене биљке.

● У сваком литру воде узетом с површине мора има 10.000 живић бића. На дубини од 100 метара, у једном литру

воде има их око 3.000. На дубини од 5.000 метара у истој запремини воде нашли бисмо само 15 живић бића.

лично неугледним и тесним сокицама трговачких центара у западним европским престоницама изгледа и Пеликанстрат у Анверсу, чувена улица брусача дијаманата. У том неугледном и закрченом пролазу ради чи-

СИМА ЗИМА ЖЕЛИ ДА ЛЕТИ

СИМА СЕ ЖИВ СМРЗО ВРЗО ДОНЕДИ НЕШТО ДА ГА ОГУШИМО!

ВРРРР! ГДЕ САМ?

ОКУ!

ВРРРР! ВРРРР!

ЧИГАМ МОГАО ДА НАЗЕМ ПЕШКИР. АА! ЕВО ЈЕДНЕ СТАРЕ ПУМ ПЕ!

ОВО БЕ ГА БРЖЕ ОГУШИТИ НЕГО ПЕШКИР!

ХЕЈ! ОВА ПУМПА МИ ЈЕ ДАЛА СЈАЈНУ ИДЕЈУ!

ВУКОВЕ

Кинеском народу, нарочито оном који живи на југу земље, бамбусова трска је стари и верни пријатељ.

Бамбусова трска

Сваки из Јужне Кине гради костур своје куће од бамбуса, од танких његових каишева добијених уздужним цепањем, прави засторе за прозоре и врата да би се заштитио од сунчеве врелине, цевима од бамбуса спроводи воду за напашање својих поља. Да би однео бубриво на њиву или да би с њиве пренео плодове, сељак употребљава гитку, преко метар и по дугу бамбусову обрамницу на чим крајевима висе две корпе исплетене од бамбуса. Бинови на његовим шпеллама исплетени су од лике бамбуса. Асура на којој спава, сто и столице и многи други предмети у његовој кући такође су начињени од њега. Бамбусовим штапићима он једе — као нарочиту посланицу — нежне, танке и сечене изданке бамбусове трске.

Бамбус је толико тесно повезан са животом Кинеза, да је чак хијероглифски знак за бамбус саставни део за преко 270 сложених знакова обимне кинеске азбуке, који дају име — четкица, стрела, папир, метла, корпа, једро, ограда итд. Уствари, сваки део ове увек усправне и зелене биљке, чија се висина креће од тридесет сантиметара до двадесет метара, може да се употреби. Бамбусово влакно је еластично и савитљиво, површина му се веома брзо и лако глача и изванредно одолева влази. Лака, шуња стабљика може да издржи велик притисак иако се веома лако цепа у влакна толико нежна и танка да се могу употребити за ткање финих материја.

Бамбусова трска одувек је играла велику улогу у кинеској историји, књижевности, уметности и занатству. Још пре више од 2.500 година на глатким дашцима од бамбусове трске исписивани су разни документи и уметнички текстови. Пошто су дашнице биле повезане једна за другу оне су чиниле праве књиге. Тако је бамбусова трска заменила корињачину кору и животињске кости, први материјал на коме су Кинези писали.

Тиме је покривен цео летњиковац. Ванг Ју-Ченг, један високи чиновник из времена династије Сунг (која је владала од 960—1269) песнички речима описао је своју кућу, коју је сам саградио од бамбусове трске: „Лети шљасак звони као водопад, густ зимски снег одзива као да пада разбијени жад... лепо је овде играти шах јер померене фигура звецкају... а све је то зато што је зграда начињена од бамбуса“.

Бамбусова трска је употребљавана за палате као и за сељачке колибе. Ево, описа — према Марку Полу, летњиковаца Кублај-кана у Долонору, у Монголији. „Кров као и све остало, од бамбусове је трске и тако је добро углачан да га никаква влага не може општевати. Бамбус употребљаван за кров има у обиму три шаке и дужину од десет фатома (око 20 метара). Исплепан уздуж на два једнака дела да би се добили жљбови, он се тако поставља да избочени део својим ивицама улеже у издубљени.

Висећи мостови преко хучних река Западне Кине држе се на ужадима од бамбуса. Катарке и једра кинеских бродова такође су од бамбуса. Марко Поло, велики путник из тринаестог века, пише о бамбусовим конопцима за вучу бродова у доњем току реке Јангце, које су начинили од трске исецканих по дужини у танке штапиће, затим упредених у конопце дуге по сто метара. Тако су они пешто урађени да су равни по јачини ужадима од кулеје. Они се и данас израђују и служе у исте сврхе.

Бамбусова трска је необично погодна за прављење музичких инструмената јер је акустична као добро изливено звоно. Од бамбуса Кинези праве флауте и шенг, музички инструмент с више цевља, а исто тако и неку врсту гитаре с три жице и „пингу“, инструмент сличан виолини. Писмени знаци за „свиљу“ и „бамбус“ написани заједно значе — музика.

Кад је цар Чин Ши Хуанг (246—210 п.н. ере) у жељи да утврди своју власт и избрише из кинеске историје све владаре који су били пре њега, наредио да се униште све старе књиге, кинески учењаци су тајно закопали многе „књиге“ од бамбуса. Тек после више десетина година — оне су изваћене потпуно неоштећене.

У најстаријој књизи о бамбусовој трски, коју је у петом веку написао Тан Кан-Ши, описано је четрдесет врста ове биљке. а „Детаљан приручник о бамбусу“ од Ли Јена (1245—1320) имао је 17 томова и у њему је наведено две стотине врста.

Савремена наука само је по већада могућности разноврсне употребе бамбусове трске. Од ње се данас израђују грамофонске игле, костури за авионска крила, а у последње време бамбусова стабљика замењује гвођдене шипке при изради армираног бетона.

НАЈТЕЖЕ ГОДИНЕ

Свој живот у страњом свету Вук је започео у тешким материјалним условима и још године тако проводи. „Ви знате да сам ја сиромаш, и једва се од дана до дана жалосним и крвавим хљебом храним“, — писао је Вук маја 1825 године кнезу Милошу. Међутим, он одмах додаје: „... Док сам жив, опет се надам да ћу моју жену и дјечу којеквак моћи хранити и у невољи тјештити и ја њих и они мене“.

не може привести у дело, са жалости се врећао, испраћан поругом Милошевих великаша. Све је то могло да сломе Вука, да му омрази његов књижевни посао и уништи љубав према отаџбини. Но он је увек умео да се уздигне изнад свега што је временско и уско јер му је пред очима био увек само народ и његова корист.

Тако је настало његово чувено писмо кнезу Милошу, писмо владару-самодрнци, јединствено не само кад нас него и у светској историји. Усудио се да га напише један смео сиромаш књижевник, прокажен у својој сопственој отаџбини, који се из дана у дан морао да брине како да прехрани своју породицу. „А што ја оваква гоњенија за свој рад трпим, — писао је Вук 1832 године, — ни том се не треба чудити. Откако је овај свијет постао свагда је на њему било више лудих него паметних, а завист и злоба и приватни интереси сила пута и паметна човјека залуде, те говори и ради против свог рачуна“.

„Наш народ је поштенији...“

И као што је на почетку свога рада, у једном писму Јукијану Мушицком, изразио своју веру у будућност српског народа, који је „поштенији, паметнији и дашном просвећенији од свих народа“ које је дотад упознао — тако је и сада у сукобу с кнезом Милошем и свим великашима у Србији поново истакао своју веру у народ коме је посветио свој живот. И после најтежих тренутака Вук је непоколебљиво ишао одређеном циљу док су његови противници све више нестајали у његовој сенци. „Сви они нека говоре што им драго... ја мислим да Срби не морају довијек погрешке других народа примати него да им је слободно једанпут и штогод добро начинити“.

Вук Стефановић Караџић од своје најраније младости увек је био активна личност. Још као сељак, неуморан на својој њиви, он је прихватао сваку борбу и меџдан ако је устребао да одбрани своје мишљење. Било је ученик Срба који су му се огорчено супротстављали и за собом имали најмоћније заштитнике у тадашњем српском друштву. Па ипак сви су се они — учени док тори филозофије, адвокати и придворници, пре или после, морали да повуку пред моћним, разумним, јасним и неоспорним аргументима умног и упорног човека из села Тршина.

Наивни Милован Видаковић у полемизи с Вуком погрешно је цитирао једно место из Светог писма, тврдећи да је Христос рекао како ће светлилик и испод креста светлети. Вук му је доказао да није у праву и затим, у целој полемизици душну му вадно називајући га „г. Светлиником“. Жестоко и иронично се обарао на оне које није ценио, не зато што је хтео да их исмеје и нагрди, већ да докаже ко су и какви његови противници. Зато је често био шерет, онако народски једноставно и убедљиво. Наочито је уживао кад би уображене „зналце“ ухватио у питањима где су најближи и најтањи. Због тога му је Лукијан Мушицки писао онако с очинске висине, „Да да, бесни сте ви. Ала су чудни ериеговачки ударци. Страшно је пасти у ружу Ериеговаца“.

У Вуковом животу било је врло мучних тренутака. Тешко да има болнијег и дирљивијег вапаја од Вуковог писма с краја 1825 године, која је за њега и његову породицу била ванредно тешка. Не се увек сећао као једне од најмучнијих у свом животу. Помоћи није било ниоткуда. Требало је живети а и враћати дуг за већ штампана не књиге. Обраћао се многим за помоћ, али узалуд.

Биће срамота „Не могу вам казати у каквој сам сада ја невољи — пише он своје пријатељу Лукијану Мушицком. Све што се могло продати или заложити, заложно сам или продао; сад не знам што учинити са женом и троје нејаке дјеце. Зимско доба, а дрва нема, хљеба нема, а новца нема. Ја једнако мислим да сам боље што залужно, и да ће срамота бити народу српском што ја овако живим“.

Треба имати на уму да га је непосредно пре тога примио велики Гете као себи равном.

Једна мала

НЕПОГОДА

Док је у командном торњу аеродрома уписивао последње податке, капетан Ериксон још једном баши поглед на велику зидну карту где је заставицама било означено кретање ваздушних маса над Атлантиком. Напољу је ромила киша.

Смештај путника био је лак и атмосфера у авиону је савсем обична.

Са торња је засијао сигнал за полетак, мотори су загрмели, стартер је спустио белу заставицу и велика машина полетела је низ бетонску ленту. Неколико сати лета протекло је без нарочитих догађаја.

Пилот Ериксон је пажљиво проучавао нове извештаје о кретању времена које му је подносио радиотелеграфиста.

Ускоро је пала ноћ. Изненада, јак удар ветра баца авион на лево крило. Пилот врши дохвати команде и исправи машину. Поглед му се заустави на светленим скалацима часовника — пола једнаест. Већ више од пола сата ветар се играо лаком машином. Свауда околно био је непрозиран мрак а низ прозорска окна лили су млазеви кише. Улетевши у олују искусни пилот је покушавао да је заобиде али уместо да излети на чистину он је, чинило се, све више упадао у прну формацију облака.

— Боб — викну он радиотелеграфисти — шта јављају с копна?

— Кажу да немају појма о овој олуји и да је она свако локалног карактера. Препоручују да наставимо лет својим курсем јер ћемо за кратко време изићи из облака.

Али док су минути пролазиле невреме је постајало све горе. Стјуардеса је једва стизала да смири оно мало путника.

Сказалке на инструментима играле су као подуделе, а Ериксон и радиотелеграфиста ужурбану помоћу карата покушавали да установе где се сада авион налази. Телеграфиста прво ухвати неку музику, затим вести, а онда поче да му у ушима лишти познати дозиви сигнал аеродрома.

— Потврђују да се налазимо над Фјордовима — рече он најзад — и дају нам курс ка једном помоћном аеродрому 270 километара источно. Кажу да је боље да узмемо већу висину пошто ветар може да нас баца на неки од планинских врхова.

Пењати се било је опасно, али наставити овако било је немогуће! Ериксон даде пуц гас прво једном мотору да би га за трен испробао. Све је било у реду, а онда и другом. Мотор поче да бруји, али све јаче а онда одједном кабину и људе у њој обасја жута светлост и

других пробужених рибара. Убрзо се на обали сакупила група људи. Сви су се распитивали, нико није знао о чему се ради.

Када је угледао воду Ериксон се већ налазио свега десетину метара изнад ње. Изврши неколико брзих коректура команди а одмах затим га страховити удар готово избаци из седишта. Авион је ударио о водену површину и клизајући по њој извесно време — стао. На стала је тишина. Чуло се само потмуло клокотање воде.

Ериксон се искобела из седишта и пође у одељење за путнике. Сви су били живи али ошамућени. Један за другим изишли су кроз разбијени прозор на врху пилотске кабине док су сва остала врата остала чврсто затворена. Ваздух у кабини ће помоћи да се авион још неко време одржи на таласима. Али напољу је било хладно а ледена киша продираше кроз одећу људи. Телеграфиста је први угледао на једва километар од места где су се спустили светлост рибар-

ског насеља. Жмираве светилке давале су им добар знак да су се овог пута извукли.

Прошао је готово пун сат док и последњи човек из авиона, пребачен рибарским чамцима, није нашао склониште у топлим собама малих кућа где је весело пуцкетала ватра.

Стјуардеса и телеграфиста, неми од ужаса, погледаше у свог шефа који, пошто је тренутно спречно да цео авион одлети у ваздух, и сам више није знао шта треба да ради. Ватра која је мало пре блеснула одвојена од довода горива почела је да јењава али је била још довољно јака да се при њој јасно види како елиса престаје да ради. Авион је сада био покретан само једним мотором.

На вратима која су спајала пилотску кабину са одељењем за путнике већ се чула бесомучна лупа и пригушена звика. Путници су исто као и пилот видели шта се десило и сада су изнебуљени од страха хтели да знају шта ће бити.

Кроз главу пилота пролазило је све што је икада научно или чуо о оваквим случајевима. Невреме је било сувине јако да би један мотор одолео ветру. Висинометар је показивао да лагано али стално падају. Доле су били оштри гребени планина и сваки налет ветра могао их је спустити још ниже. Онда шта? Требао је машину некако вратити изнад мора и спустити се негде близу обале.

Висинометар је показивао већ мање од хиљаду метара. Спустили су се кроз мрак ка мору. Али где је била обала?

— Пази, брег, — викнуо је телеграфиста у тренутку када је и Ериксон у мрак који је једва пробијао слаби рефлектор угледао пред собом велику тамну сликету. Својом снагом привукао је команде себи и дао пуц гас машини. Све је почело да се тресе, звук мотора је постао урлање звери пред смрт. Авион као да потскочи и готово доњим делом трупа очеша врх великог гребена. Али сада као да је испрпао последњу снагу, авион поче поново да понире.

Становници малог рибарског насеља већ су увелико били у тонули у сан. Само је у кући Олафа Јургена још горела све тилка поред које је он довршавао крпљење мреже.

Управо када је устао да и он оде на кратки починак, изнад самога крова његове мале куће нешто прелете са страховитом буком. Учинило му се као да је брзи воз прошао кроз сам таван, а одмах затим зачу се страховити тресак и онда опет постао све тихо. Стари Јурген полете вратима али у први мах не виде ништа осим светилки које су почињале да се пале у прозорима кућа

МУЗЕЈ ОРУЖЈА

Експериментална „база“ у близини Винтер Хевена, у Америци није забележена ни у једном војном регистру, али њу зато познају многи туристи. „Војна“ је само утолико што садржи прави арсенал старинског оружја, која су некад у ратовима употребљавана, као и она која и данас користе за лов неким примитивним племенима. Уствари то је једна врста музеја у коме посетиоци не само да налазе копља грчких хоплита, кратке мачеве гладијатора, стреле употребљаване у доба легендарног Робин Худа или пушке мускетара, већ могу на лицу места да испробају њихову употребу и ефикасност. На тај начин упоредо са оружјем, они упознавају и разне детаље из времена када је такво оружје употребљавано, тако да су на један згодан начин повезани — забава и популарна наука.

Овај старински арсенал располаже многобројним узорцима ратног оружја из разних епоха: ту су мачеви самураја пушке Наполеонових гренадира, бумеранг аустралиског урођеника, бамбусова трска из које се дувањем избацује стрелица, „ован“ — стара ратна справа за рушење зидина, покретни торњеви са којих су стари ратници одатињали лук са стрелама на послат утврђених градова, катапулт за баца-

ПОКРЕТНИ ТОРЊАК ЗА ИЗБАЦИВАЊЕ СТРЕЛА

ње камења, и друго. Специјално обучени водичи не само да показују ово оружје, већ и поучавају посетиоце, ако желе, како да њим рукују. Статистички подаци показују да мушкарце, углавном, привлаче копља, бумеранг, разни бодежи, сабље, бич и слично, а жене — бамбусова цев из које се дувањем избацује стрелица лук са стрелом и пиштољи.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

»Прасећа симфонија«

Једна америчка композиторка је написала за велики оркестар симфонију која дочарава печење прасета на ражњу — цврчање масти. Критика још није рекла своју реч о овој квалитетској симфонији.

Рађање виолине

У једном немачком граду разрушеном од рата, и црква је била срањена са земљом. При рашишћавању терена извучене су греде од јеловине, уграђене у цркву још пре пет векова. Неколико људи се појавило и затражило да добије ово дрво.

То су били градитељи виолина, лаутари. Хтели су да те греде претворе у виолине. Јед од најстаријег дрвета могу се направити најбоље. Оне, израђене баш од тих греда имају, тако се бар прича, чудесан и диван звук.

Ако је уметност извући из једне виолине складне звуке, створити виолину од парчета дрвета претставља такође уметност! Сви не могу постати лаутари, градитељи виолине, виолончела и контрабаса.

По традицији, у Француској, сви њени лаутари воде порекло из истог града — Миркура. О њему се зна да је главно место у срезу Вож, рејон Нефшато, на Мадону. Становници се занимају прављењем чипака, везова, памучних тканина, грађењем виолина.

Војвода од Лорена, који је имао своју престоницу у Нансију почетком 17 века, много је волео музику. Потстакло је своје људе из Миркура да се посвете грађењу виолина. Дотле су оне као и други инструменти са жицама били израђивани у Италији. Али, Миркур се почео такмичити са Кремном, која је била отаџбина чувеног конструктора виолина

Страдваријуса, и у томе чувала првенство.

Почетници се задовољавају серијским виолинама од којих су неке чак и доста добре. Виртуози када не свирају на Страдваријусовој или Гварнеријевој, праже виолину од јединствених делова, направљену руком великих мајстора. За време израђивања њиховог инструмента, они не дају мира лаутару својим саветима. Све своје слободно време проводе у атељеу присуствујући склапању и најмањих делова.

Творац се због тога не љути. Напротив. Упути музичара су чак драгоцени. Оваква сарадња мора да уроди плодом.

Дрво од кога се праве виолине

Већ више од три века ради се на усавршавању виолина. После многих лутања утврђено је да плоча инструмента, горња страна, мора бити од јеловине, дрвета које лако преноси трептаје звука. Али важно је и од које језе! Сем оних из Вожа, најбоље су оне из Швајцарске које расту на висини од хиљаду метара. Дрво не сме бити ни сувише тврдо ни сувише меко.

Остали део инструмента — леђа, или дно, од правог је јавора. Грифбретл и кондар су од абонеса, живије од палисандра.

Уметничка виолина је сва израђена ручно. Алат градитеља виолине је врло једноставан — једно длето, нека врста округлих макара које служе за сечење дрвета; једно мало ренде; ножич којим се прорезују два „ф“ (латиницом писана) — отвори на „плочи“.

После избора дрвета, све зна

ње градитеља виолине је у вештини његових руку.

— Да би се усавршио један радник, — тврди један градитељ — треба готово исто толико времена као и домоћи се доброг дрвета! Потребно је пет година шегртовања, а затим пажљив рад целог живота. Виолина је исто што и слика неког уметника.

Један инструмент садржи више од 80 делова, а само један радник сам их ради, тешке, клеша, саставља. Очењује дебелину дрвета прецизним инструментима, који могу да измере 1/10 милиметра, јер он зна да ако измени ма и најмање дебелину мења и звук.

Главни комад, иако веома мали, зове се душа виолине. Стављена у унутрашњост, вертикално, „душа“ преноси трептаје с горње плоче на доњу, а пошто се ови од ње одбијају излазе кроз јаслице два „ф“ који нису ту само из декоративних разлога.

Глава виолине много доприноси лепоти инструмента. Петнаест дана прво се подвргава топлоти гвожђа, сече, лети, стеже.

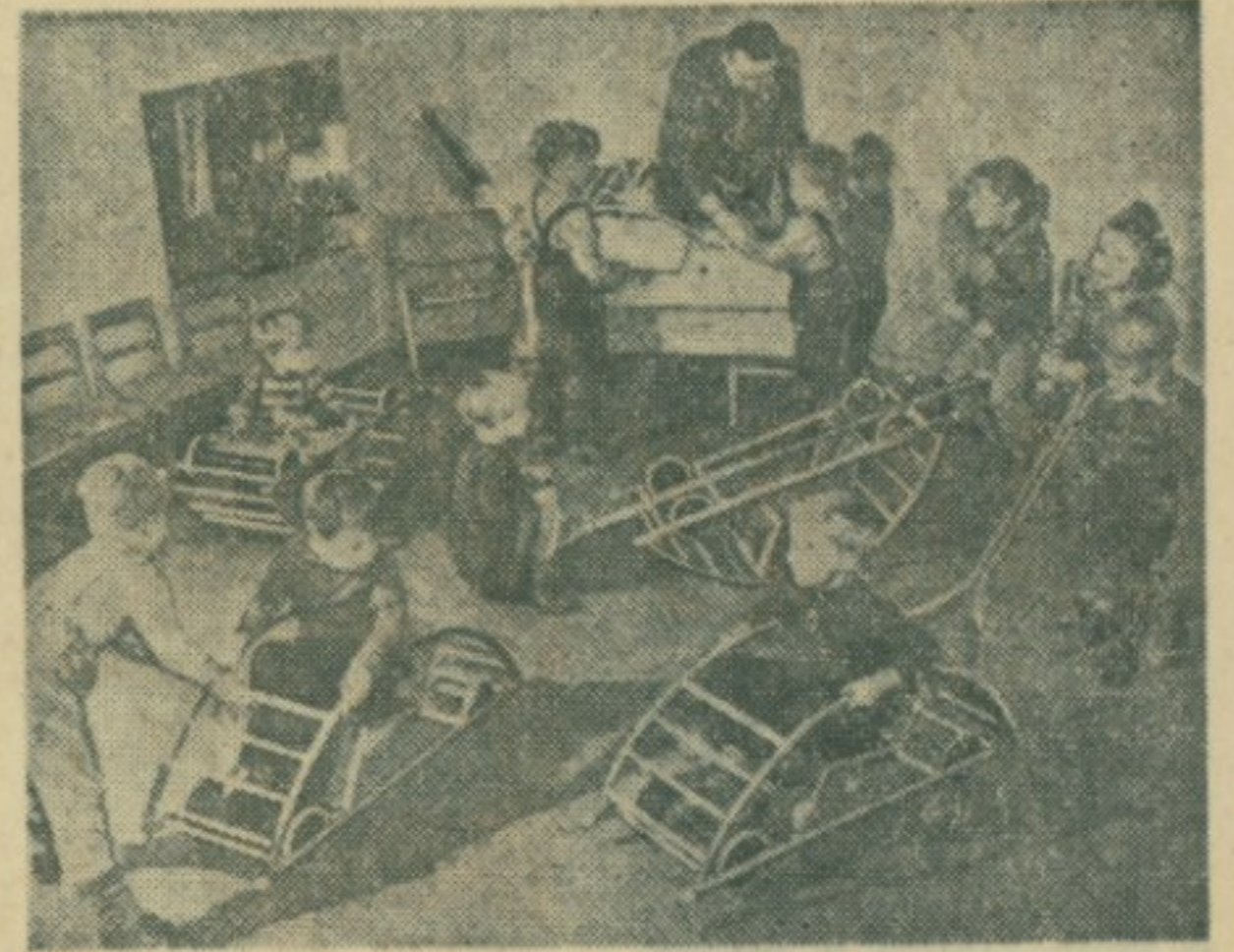
— Онда — каже градитељ виолине — остаје само да се виолина баца кроз прозор и да се покупе комади. Прави мајстор мора бити способан да је поново састави.

Врста и квалитет лака има извесан али не и пресудан утицај на тон виолине. Градитељ не воли металне или најлонске жице, него оне класичне од овчијег црева.

Гудало треба да је гипко, али чврсто; еластично, да може добро отскакати приликом извођења стаката. Једна једина врста дрвета одговара овоме — егзотично дрво фернамбук, које потиче директно из Бразилије. Своје гудало уметник држи за жабицу прављену од абонеса, слонове кости или од оклопа морске корњаче.

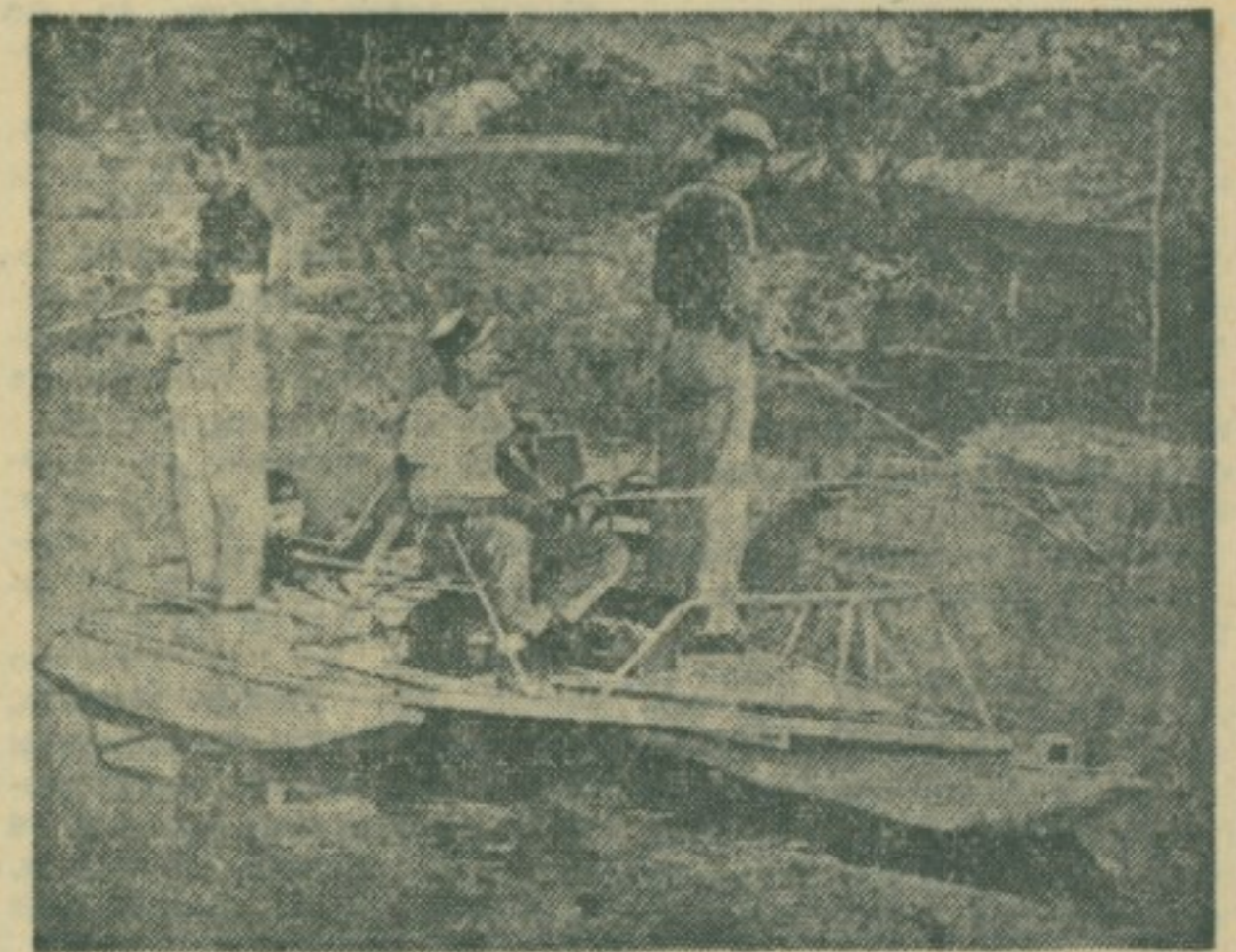
Творац савршеног гудала је Франсоа Турт, који је гудалу дао дефинитиван данашњи облик. Једино репови коња са Аљаске имају чврсте и танке длаке, беле и дуге, какве су потребне за гудала.

Данас фабриканти виолина продужавају дело познатих градитеља. Али неки новатори праве проугласте инструменте, полумесечасте, или чак четвртасте, сматрајући да побољшавају звук инструмента. Само, ови опити остају, засад бар, једино то.

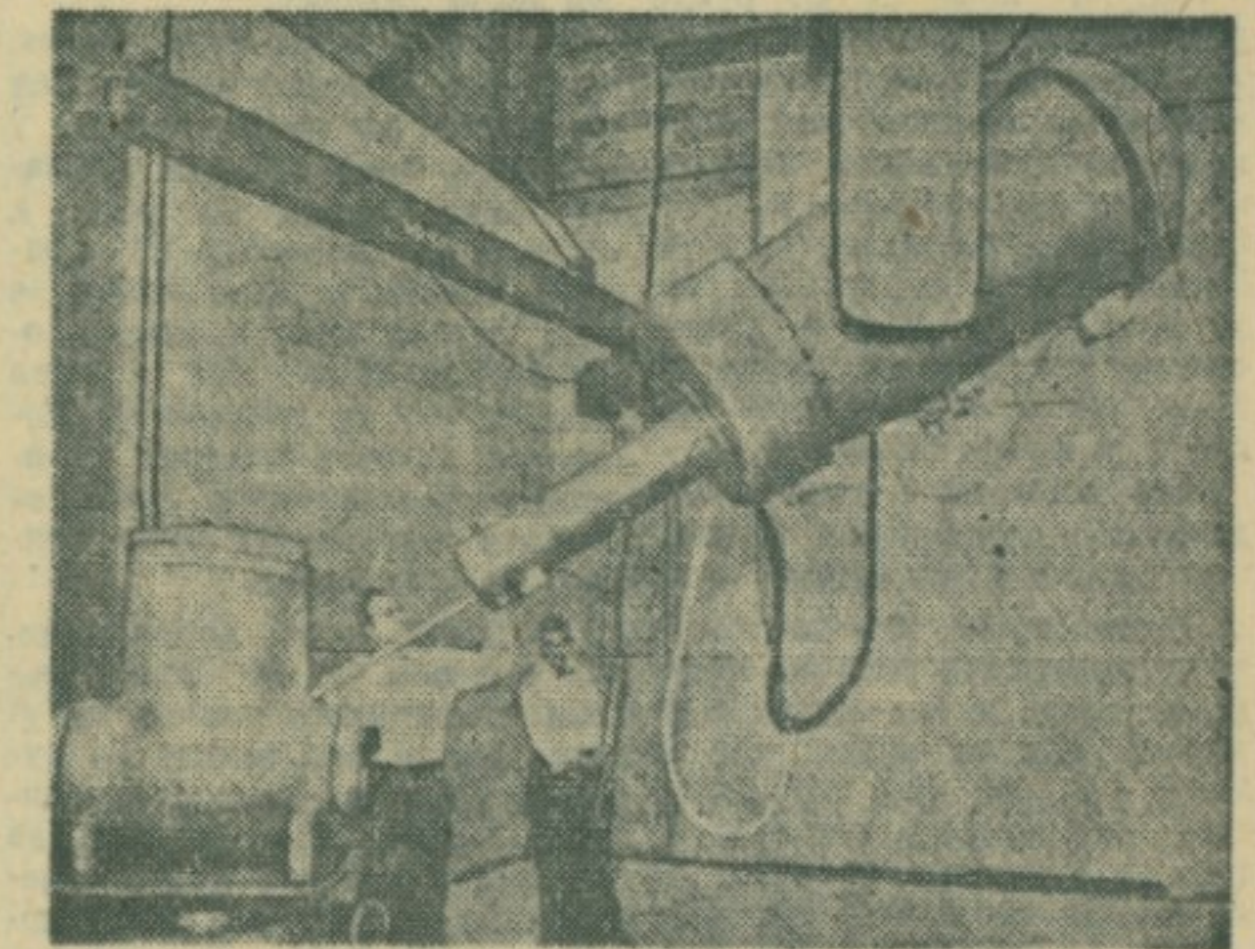
Разноврсна примена

Малишанима никад неће досадити ова играчка, јер кад постане неинтересантна као аутомобил може да се окрене и тада је то столица — љуљашка. Са додатком неколико делова играчка постаје класкалица или колиџа која други малишан гура.

Пецање из столице

Три пластична чамца граде понтон на коме је равна палуба. Ниске столице омогућавају рибарима удобно пецање. Мањи модел овог чамца је тежак само 75, а већи око 140 килограма али зато он има и пропелер и мотор.

X-зраци откривају пукотине у ливењу

Два милиона електрон-волти ствара се у новој индустријској рентгенској машини која се употребљава за откривање унутрашњих пукотина у великим ливљеним предметима. Овај генератор X-зрака виси на месту изнад постоља које се може окретати да би се боље сликао ливљени комад. Добијени филмови се проучавају на специјалној подлози која се помиче помоћу ножне команде да би обе руке биле слободне за обележавање дефеката.

Пећина — метеоролог

Још веома давно Индијанци из племена Сијукс открили су у Црним Планинама Јужне Дакоте једну необичну пећину којој су дали име „Пећина ветрова“. На њој је само један кружни отвор не већи од 30 сантиметара. Племенски врач тврдили су да кроз њега остарели ратници одлазе у „вечна ловишта“. Уствари, они су захваљујући том отвору били у могућности да са готово непогрешивом тачношћу претскажу време, а причу о „вечним ловиштима“ додали су да би ојачали свој положај и утицај у племену. Наиме, за време високог ваздушног притиска, који претскажује лепо време, спољашњи ваздух продире у пећину, а кад притисак пада ваздух уз лако шиштање избија кроз отвор напоље. Довољно је ставити влажну руку на отвор па да човек са сигурношћу одреди да ли се може ићи у лов или је боље остати у вивама.

Прскалице за топљење леда

У Британији посада може брзо да отопи лед са авиона помоћу лаког покретног „бума“. На великом камиону је монтиран „бум“ дуг 12 метара, а одатле радници откривају крила и реп авиона поливајући их загрејаном течношћу из других прскалица.

Овде нема избора — стоп

Полиција у Француској употребљава нови начин да блокира пута кад неки возач неће да стане — постави ред челичних шиљака напред пута. Отада ће зато возачи морати да поштују сваку опомену и наче ће им гуме на колима бити разнете.

О брисању носа

То изгледа сасвим просто: кад неко има кијавицу треба да обрише нос. Сви лепо васпитани људи па и деца знају то правило. Али није увек било тако... Маколико изгледало чудновато, тачно је да у стара времена људи нису брисали нос. Они су се ишкривали, а тек доцније су се прisetили да се нос може и да избрише. И онда су га брисали чиме стижу.

Сада, кад постоји марамица, природно је да човек њоме убрише нос. Само и то није тако просто. Треба знати како! Пре свега, не сме се сувише јако дуваати јер то не само што ствара непотребну ларму, већ може бити и опасно: велик притисак ваздуха кроз Еустахијеву трубу може неповољно да утиче на бубне опне, а осим тога и да инфицира средње уво.

Све то не би вам се догодило да живите на Северном полу, јер иако је тамо велика хладноћа, због чега би се лако могло да „озебе“, ипак се не добија кијавица, пошто тамо нема клица којима је стал-

но насељен наш нос. А без њих нема кијавице. Да би се она појавила потребно је да се западе носне слузнице што настаје тек кад одбранбена моћ организма попусти, решимо услед хладноће, топлоте, премора и других фактора. Тако се може објаснити и чињеница да човек добије кијавицу и лети.

Кијавицу треба лечити не само због тога што је она досадна и непријатна, него и зато што може да остави компликације: такозвани синусит — што је уствари запаљење слузнице чеоних или видничких шупљина. Њихово гнојно запаљење изазива болове у глави. Стога је најбоље не добити кијавицу. А то се постиже уредним и хигијенским животом. Треба водити што мање времена у затвореним и загушљивим просторијама, бити што више на чистом ваздуху, довољно спавати, не премарати се; подизати телесну отпорност гимнастиком, спортовима, исхраном и подесним одевањем.

СТАРИНА КОЈА ТО НИЈЕ

У музеју у Либеку, у Немачкој, налази се поред осталог и један старински шешир за који се сматрало да је припадао шведском краљу Густаву, који је живео почетком 16 века. Недавно је шведски стручњак доктор Сведстерм, приликом посете музеју, утврдио да је тај шешир припадао некој жени и да је тек из 19 века.

ОКЕАНСКЕ ЛАЂЕ БЕЗ ДИМЊАКА

Холандско-америчка поморска компанија од јануара 1960 године увешће нову путничку линију између Ротердама и Канаде. На овој трансатлантској линији ће пловити путнички брод „Ротердам“ од 38.000 тона, један од пет највећих на свету, а неће уопште имати димњаке. Дим ће помоћу посебних цеви бити одвођен у морску дубину.

ВЕРНОСТ НА ЛАНЦУ

Небо је било сумпорножучо, а ва здух густ и тежак. Маргарет Џонсон, која је управо нахранила ђурке, гледала је забринуто у облаке.

— Да ли стварно мораш да идеш, Мат? Биће олује, предосећам, — рекла је забринуто мужу.

Мат Џонсон ђурке климну главом, попе се на свог коња и откаса. Морао је да наплати од суседа неки дуг.

Зекан је немирно ђудио уши и није се могао укротити. Оморина је постајала све неподношљивија. После једног сата Мат стигне до једног стада од око 2000 оваца, жућкастих, белих и тек понеке црне. Ован предводник једва подиже главу, а један од пастира поздравља. Мат заустави коња. У истом тренутку дојуреше два овчарска пса дуге длаке и почеше обигравати око зекана, али пошто су били добро дресирани нису лајали.

— Куда? — упита пастир. — До Самјуела Смита, — рече Мат.

— Не верујем да ћеш га наћи. Видео сам га пре три дана, када је прошао овуа према железничкој станици. Не сећам се да је се вратио, бар не овим путем. Чувај се, он има пса на ланцу, који је права сотона.

Мат додирну руком филца на шешир у знак поздрава. — Хвала на опомену, — рече и обод коња.

Баво на ланцу

У Смитовој кући заиста није нашао никога. Био је нежења, па се то видело и по његовој кући и дворишту; све је било неуредно и запуштено.

Пас о коме су му рекли претстављао је мешавину ко зна којих раса: велик као бернардијанац, али широкх прса и веома дуге длаке. Очи су му биле закрвављене, а густа пена уоквиривала му је уста. Узани кожни оковратник зауставио га је кад је пуном снагом покушао да насрне на Мата, јер је кућица била чврста а и ланац такође.

Мат помисли: „Ако ланац попусти, готов сам. Немам при себи чак ни корбач“.

Поред псеће кућице лежала је преврнута плекана посуда за воду, а пас мора да је напала ђуд од жеђи. Јер је Смит био већ три дана одсутан. Мат привеза коња за ограду. Уствари, требало је одмах да се врати, али није могао то да учини јер усамљени пас на ланцу, полумртав од жеђи пробудио је у њему сажаљење.

Ниједног тренутка пас није испуштао странца из вида. Неко мучко крклање излазило му је из грла. Толико се несрећник напрезао и кидисао

на дошљака да је Мат који је стајао потпуно мирно на капији добио утисак да ће прекинути ланац. Да би га умирио почео је да говори:

— Добра куцо, буди мирна! Ти си жедна, а ја ћу ти донети воде!

Пас није лајао, али цело тело било му је напето као тетива. Мат му приђе неколико корака ближе. Стало је говорио умирујућим гласом:

— То је срамота да те оставе овде самог и без воде. А сад ће почети олуја и прашина, па ће твој језик лостасти отечен и рањав од жеђи.

Прилазио му је потпуно мирно без наглих покрета, стално говорећи једноличним гласом као малом детету које се боји мрака. Али пас га је стално пратио погледом, а једино ланац као да није био више онолико затегнут.

Стајали су један према дру гоме — човек с добром намером и усамљени пас непријатељски расположен. Мат је гледао његове унебане длаке које никад нико није очешљао. Изнад левог ока имао је велику чворугу, вероватно од удараца штапом. На једној предњој ноzi крстава огреботина била је сигурно од удараца каменом. Никад нико, изгледа, није био добар према овом јаднику.

— Добра куцо, буди мирна, — и Мат опрезно мекну. Сад је могао да гледа право у очи псу, коме су усне дрхтале, језик висео из уста, а бели зуби указивали на страшну опасност. Али, ланац је био готово нов, а кожни оковратник чврст. Пас је наједном почео да пакљивије посматра: његове ноздрве су испитивачки њушиле. Врло опрезно Мат пружи руку ближе, па још ближе.

— Добра куцо, добра куцо, — позивао је он пријатељски. Опет језик полете из уста; пас је био жедан до лудила. Пена му је обеледа читаву њушку. Мат је знао да не сме направити ниједан неопрезан покрет, већ мора прво да придобије поверење пса и тек онда да узме посуду за воду.

Пришао је још ближе и стално говорио у истом тону. А онда, лагано додирну главу пса и помилова га иза ушију. Велики, опасни рудов, стајао је непомично. Ње

гова тешка глава поче да се сагиње под руком која ју је гледила. Сад је пас могао лако да дохвати Мата, али он то није учинио. Дрхтај прелете преко његових леђа и он наслони тело на човека, који га је миловао по прљавој длаци и тепао му. Страшни пас је стајао као окамењен:

дешавало му се оно што није никад досад осетио — близину неког ко му благо говори, и руку која га милује.

Мат је сад био крај саме кућице и саже се да дохвати суд за воду. Али у том часу су пас поново измени своје расположење, страшно зарежа и тело му се укочи. Он

одмах остави посуду, јер му није јасно да је кер прави чувар куће господара, макар и таквог који га је оставио не збринутог због чега је требало да скапа од жеђи.

И он се окрену према капији. Пас је покушао да пође за њим, али немоћан, кад га ланац спречи, остаде с предњим шапама у ваздуху. Још једном се Мат врати и са обе руке помилова чулаво крзно. С крова почеше да падају црепови и један оштети кров кућице.

— Бићеш убијен, ако останеш ту, рече Мат и одреши ланац. Хајде, брже, морамо да идемо одавде.

Мат пође према капији, а пас отскочи високо у ваздух, и јурну по дворишту. Лајао је промукло и кратко, а глас га је све више издавао од ненадне среће. Откуда није био без ланца. Месеце? Можда године?

— Дођи, брзо — звао га је Мат и застао крај отворене капије а пас приђе и наслони се на њега.

Кад га Мат повуче за собом он поново стаде да ружи. Још једном је прислонио главу уз јединог човека који је био добар према њему, а онда окрете према својој кућици и леже.

Мат га је разумео: пас чувар не напушта никад свог господара, он мора да чува његову имовину, макар и живот изгубио.

Узјахаши свог зекана човека крену. Тужно завијање пса га је испратило и он је тај звук још дуго чуо док је јурио кроз олују.

Олуја

— Ти си веран пас. Нико није веран као ти. Радије ћеш цркнути од жеђи него дозволити да странац пишне имовину твога газде — и Мат опет помилова пса па пође полако наатраг. Пас га је пратио док му је то ланац допуштао, а онда Мат скочи у страну и отрча до бунара. Скиде свој шешир с главе и испуни га водом, па се брзо врати. Пас је њушкао са неповерењем, иако је дрхтао од радости.

— Ходи, куцо, вода — мамио га је Мат.

Пас гурну њушку у шешир и стаде да лоче без прекида.

Двапут је Мат ишао на бунар и доносио воду и пас пио, а тело му дрхтало од пријатности. Наједном његов језик клизну преко Матове руке. То је била стидљива нежност и захвалност једног усамљеног створења.

Тада поче олуја. Прашина се подиже у ковитлац, тако да се готово ништа није видело. Мат чу како његов коњ уплашено удара копитама и рже.

— Морам да пођем, јадни самотиче, морам.

И он се окрену према капији. Пас је покушао да пође за њим, али немоћан, кад га ланац спречи, остаде с предњим шапама у ваздуху. Још једном се Мат врати и са обе руке помилова чулаво крзно. С крова почеше да падају црепови и један оштети кров кућице.

— Бићеш убијен, ако останеш ту, рече Мат и одреши ланац. Хајде, брже, морамо да идемо одавде.

Мат пође према капији, а пас отскочи високо у ваздух, и јурну по дворишту. Лајао је промукло и кратко, а глас га је све више издавао од ненадне среће. Откуда није био без ланца. Месеце? Можда године?

— Дођи, брзо — звао га је Мат и застао крај отворене капије а пас приђе и наслони се на њега.

Кад га Мат повуче за собом он поново стаде да ружи. Још једном је прислонио главу уз јединог човека који је био добар према њему, а онда окрете према својој кућици и леже.

Мат га је разумео: пас чувар не напушта никад свог господара, он мора да чува његову имовину, макар и живот изгубио.

Узјахаши свог зекана човека крену. Тужно завијање пса га је испратило и он је тај звук још дуго чуо док је јурио кроз олују.

ПЕГАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

ЦРТА
А. ОИШЕР

7 ЈУНИ 16,43 ЧАСОВА. ПОСАДА ПЕГАЗА УЛАЗИ У БРОД. ТЕХНИЧКО ОСОБЉЕ ВРШИ ЗАДЊЕ ПРИПРЕМЕ ЗА СТАРТ.

...17 ЧАСОВА И 15 МИНУТА!

БРЗИНА 53.000 КИЛОМЕТАРА НА САТ. КОРИГУЈУТЕ ПУТАЊУ ЗА 0,715 СТЕПЕНИ У ПРАВИЛУ XXXII.

ДОБАР ЈЕ ОБАД НОВИ, РАДИЈИ КАО САТ.

МОЖДА, ПА ИПАК, НЕ ВОЛИМ ГА.

АКО СВЕ ИДЕ КАКО ТРЕБА, СПУСТИЋЕМО СЕ У НЕКО СРЕДНОЈ БЛИЗИНИ ТАКВЕ АТМОСФЕРНЕ РАЈА ХИДРЕ. ЈУ ЈУ ЛА ОКО 4 ЧАСА ИЗУТРА.

А ТАМО ЋЕ НАС, МАЈИ МАРСОВИЋИ ДОБЕЉАТИ ОД БУРНИМ ОБАЦИЈАМА И СА ТРАНСПАРЕНТНИМ ДОБРО ДОШЛА НАШИ УБРЕЂИТЕЉИ. АКО ПОСТОЈЕ НАРАВНО!

АКО ИМ УПРЕДНОК-СМА БОЈЕ ПРИЗА ОД КИ-СЕОНИКА ОНДА МОГУ И ДА ПОСТОЈЕ. УА-УА.

ЋЕ, НОКИ ДОК НЕ КАРЛО ДЕЖУРАО ОСТАЛИ СУ СЕ ОДМАРАЛИ.

ХИ, ЧИНИ МИ СЕ ДА НИ САМ ЗАТВОРИЛА СЛАВИ-НУ У КУЊИЦИ. МОЖДА САМ ТО САМО САЊА-ЛА, ПОГЛЕДАЈ!

ДА, ЗАИСТА. СРЕЊА ШТО ПРОФЕСОР НИЈЕ ВИДЕО КАКО „ШТЕДИМ“ ДРАГОЦЕНУ ВОДУ, АЛИ... ШТА ТО ЧУЖЕМ?

АЛО, ДА! СТАВАЈУ КАО ЈАГАЊЦИ. НЕ СУМЊАЈУ НА МЕНЕ И НЕ СЛУТЕ НЕ-ПРИЗНАТО ИЗМЕНАЊЕЊЕ КОЈЕ ИМ СПРЕ-МАМ!

ВИ...! С КИМ ТО ГОВОРИТЕ... И ШТА СМЕРАТЕ, ГОВОРИТЕ!... КАКАВ СТЕ ВИ ЧОВЕК? ПРОФЕСОРЕ! НИКОЛ!

ШТА ХОКЕТЕ ОД МЕНЕ? ЗАШТО ВИЧЕТЕ! УКУТИТЕ!

ИМАТЕ ХАЛУЦИНАЦИЈЕ ПОРЕД ТОГА ШТО СТЕ НЕВРОЗНИ! АЛИ ЈА КУ ВАМ СМИРИТИ. НЕ ВРИНИТЕ!

КАКВО ЈЕ ТО ДИВ, ВАШТВО, КАРЛО. СМЕСТА ДА СТЕ ПУСТИЛИ ДЕ-ВОЈКУ.

Вино у зигобима бечке цркве

Катедрала светог Стефана у Бечу подигнута је уз делимичну употребу — вина. Како се то догодило? Године 1456, грођа је било толико лоше да су виноградарци одлучили да га заједно са већ произведеним вином баци у Дунав. Кад је власт сазнала шта они намеравају, наређено је да се целокупна количина лошег вина употреби за прављење малтера. Тако је за видање једне од најлепших готских цркава у Бечу уместо воде употребљен алкохол.

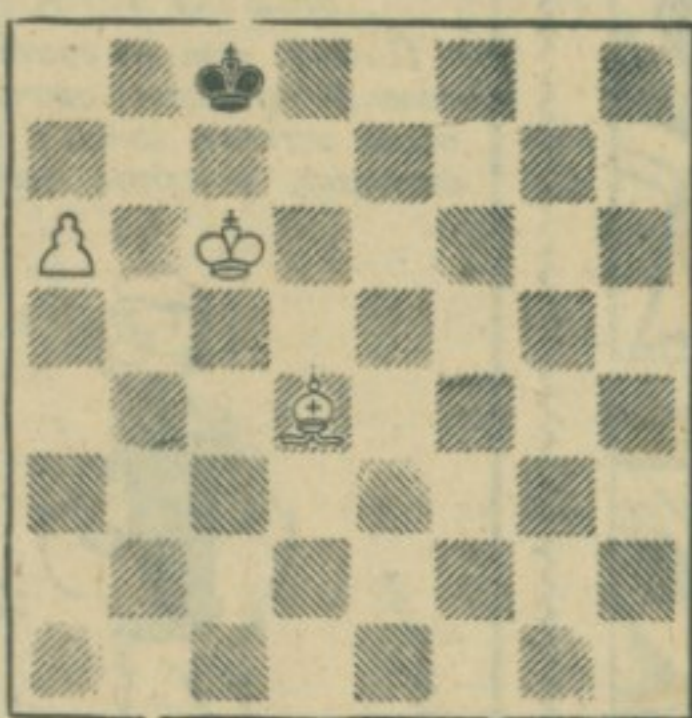
Пеј раздобља човековој животи

Према једном професору универзитета у Харварду, човек у току живота пролази кроз пет физиолошких фаза које захтевају и специјалне начине исхране: 1) у периоду пре рођења мати игра посредну и најважнију улогу у исхрани; 2) главна одлика детињства је нагло раширење; 3) у току децаштва организам сакупља велику количину калорија које служе даљем развиту; 4) у младости се устаљују потребе за калоријама, јер се и физичка активност стабилнује; 5) зрело доба означава и почетак старења. Већ тада треба уносити у организам мање калорија а више протеина, јер они спречавају старење ткива.

Учимо шах

LXXXIV

Читате у новинама: „Бели је био јачи од пешака и кривоуглог ловаца. Своју надмоћ он није могао да претвори у победу и партија се завршила нерешено. Шта то значи „кривоугли“ ловац?

У овој позицији уочите да је бели пешак ивични, да се он креће ивичном табле. Затим, да је поље на коме он треба да се претвори у даму беле боје, а ловац се креће по црним пољима. Надмоћ белог је велика, али ако је сада црни на потезу, партија се завршава нерешено. Погледајте: Ки8—68! Ма шта сада да одигра бели, црни ће побећи са својим краљем у угао, на поље а8, и — осигурао је пат, односно реми.

Кривоугли ловац, као што видите, не значи ништа за белог, јер не туче поље на коме бели пешак треба да се претвори у даму, а црни је успео да се дочепа тога поља.

МАРС СЕ МОЖЕ ФОТОГРАФИСАТИ телескопом дугим 60 сантиметара са експонажом 1/300 секунди — што је десет пута брже него досад. Поред тога захваљујући новој „електронској“ направи „пробрањивачу слика“ која појачава светлост са звезда и планета — довољан је 10 пута слабији телескоп. Слика добијена на овај начин ипак није нимало јаснија од оне снимљене обичним телескопом.

У НОВОЈ ИГРИ „ВАСИОНСКИ ПУТНИЦИ“ учествују четири играча. Табла са васионским орбитама, 45 карте за пут у васиону, 9 васионских бродова и три планете, — то су потребни реквизити. Циљ је — први стигли на Марс. Да би се победило треба доста проумислити и вештине. Али тога је имао и произвођач у Америци јер се показало да води рачуна о укусу публике који се према приликама и времену мења.

ОТКУД ПЕВАЧИМА „ВИБРАТО“? — Два психолога из Оксфорда испитивала су узрок вибрата, брзог, равномерног и лаког поддржавања гласа певача. Психолози су утврдили да певачи то не чине због лепоте певања, већ због потребе. Човек није у стању да пева дуже времена један непромењен тон. Пре или касније тај тон ће се изменити без његове воље. Да до тога не дође, певач вибрира свој глас и на тај начин, слушајући горње и доње тонове врши потребне исправке. Вибрато је, дакле, помоћно средство да би се тачно певало.

У БЛИЗИНИ МОСКВЕ, у Остањкину, отворен је за јавност један од највећих ботаничких вртова у свету, на површини од 360 хектара и припада Совјетској академији наука. У врту, који ће служити совјетским научницима, налази се преко 400.000 примерака различитог дрвећа и биљака из свих крајева света, па и 2.500 тропских биљака и растиња.

ПРОФЕСОРИ ХЕМИЈЕ у Сједињеним Државама су пре неколико година израчунали да хемиска једињења у човековом организму вреде свега 98 америчких центи. Овогодишњи резултати су показали да она вреде — 117 центи. Али то није знак да је људски организам савршенији већ да су цене сировинама скочиле.

„ВРАЧИ НЕМАЈУ УВЕК ПРАВО“, кажу савремени биолози. Према старим неписаним кодексима афричких врача, извесне траве, да би имале лековито дејство, треба брати и кувати само кад је месечина, друге само у поноћ. О једној од њих, жалфији, донео је занимљиве податке један немачки часопис за фармакологију: у жалфији има највише уља између 12 и 16 часова, а најмање између 23 часа и јутра.

БРИТАНСКИ НАУЧНИЦИ припремају проквалитетну „супер“ хлеба. Незнатне количине „лизина“ који се добија синтетичким путем омогућиле би да у хлебу буде два пута више протеина, што би убрзало рашћење деце.

ЈЕДНА ЕНГЛЕСКИЊА је, у знак захвалности, добила од свог месара понуду да се месец дана бесплатно снабдева месом. А зашто? У брзини, он јој је заједно са месом упаковао и свежа новчаница у вредности од 100.000 динара.

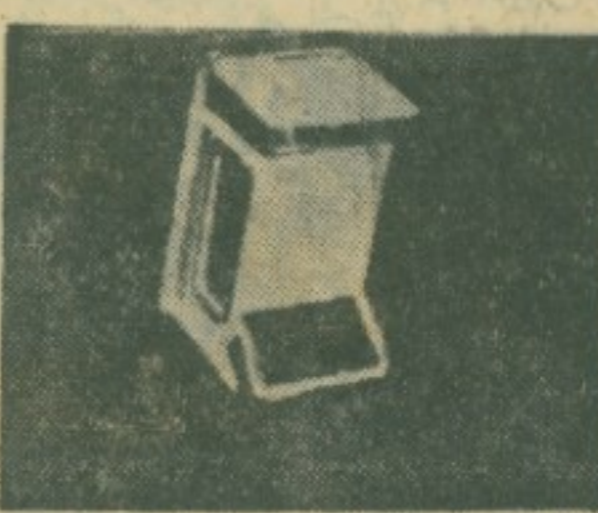
ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СКОК У ТЕМЗУ

Овај скок у Темзу не претставља ни самоубиство ни тачку из циркуског програма, Петнаестогодишња Сјузан Евјард навукла је цак од непромочивог материјала са двоструком облогом да би приказала нов тип одеће за спасавање бродо ломника. Чим човек падне у воду, цак се надује ваздухом. Мада је могла без бриге да остане у Темзи пуна 72 часа, млада Сјузан је у сумрак извучена на обалу. На питање зашто није издржала у води колико је било предвиђено она је одговорила:

— Морам да будем код куће пре но што се смрктне. Чекају ме мама и тата!

НОВА КУТИЈА ЗА ШИБИЦЕ

Направљена од хрома и беле пластичне материје ова кутија за шибнице дозвољава да се палидрва увек имају при руци кад загребају. Ако нестане струја флуоресцентна главница на њој помаже да се не пипа и пута по мраку док се шибница траски.

Последњи из племена...

Музике на Јекора су главни предмет разговора међу антрополозима Мексика. Њих је, приликом лова, још 1942 године, у једној пећини открио Индијанац Теофило Џејм, али је дуних 17 година ћутао бојећи се пећинских дукова. Тек сада је тајну поверио инжењеру Алфонзу Контрерасу, антропологу-аматеру. Овај је обавестио власти и једна група стручњака на челу са професором Жозе Луи Лоренцем, антропологом државног универзитета Мексика, отишла је на лице места. Према њиховој ошени мумије су старе 1500 до 2000 година, а мисли се да су припадале племену Примаса. Једино је кожа мумија крчка,

иначе су добро очуване и једна је већ пренесена у државни музеј у Сонори. Племене Примаса које је хиљадама година насељавало северни Мексико и јужни део Аризоне, данас изумири. Још свега 860 породица Примаса постојало је 1930 године, када је вршен последњи попис становништва у Мексику.

ПРАКТИЧНО

За све што се кува или подгрева на пари направљен је једноставан и практичан суд који се састоји од две

шерпе постављена једна над другом. У доњој, прикљученој на струју, налази се вода која испарава а у горњој се поклопцем, кува се јело.

СЛИКАРСТВО И АНАТОМИЈА

У близини Фиренце у Италији налази се место Винчи, родно место великог уметника Леонарда (1452—1519), који је по њему начини своје „приме“ — да Винчи. Са 18 година почео је да учи скулптуру и живопис код тада познатог уметника Верока и већ тако рано он је увидео да је

и за вајарство и сликарство неопходно познавање анатомије животиња — и човека и животиња. То је и доцније као већ славан уметник увек препоручивао млађим нараштајима а сам ју је до краја живота стално проучавао јер га је интересовала и као наука.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

За мале цртаче

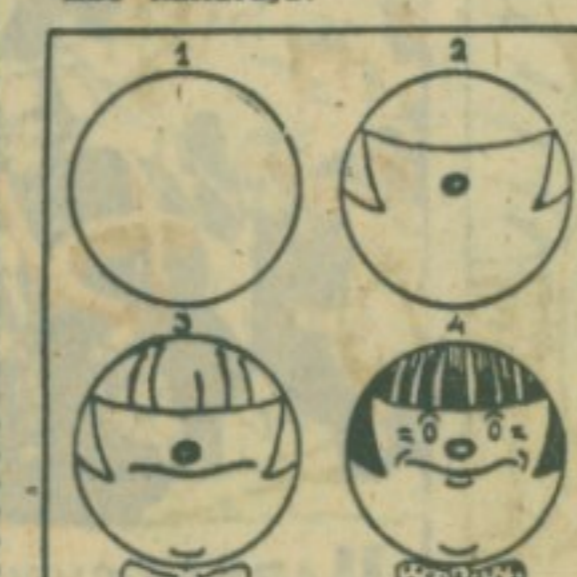
Кад нацрташ ко од шале Кружиће ко јаја И листове оне мале Ево папагаја!

За дође и лепа креста А кад све то свршиш тако направљеш може лако.

Уцртај на кружној плочи Уво угта, нос и очи. То остави савим беле А очрни лице цело. Допај косу као вуна Па ће бити слика пуна Црнца чак из Камеруна!

Чим шестаром кружић створиш Више нећеш да се мораш Доћи ће ти лако слава. Кад то буде деџа млада.

Имам једну могу Ал' играти могу Спакућем и мачем Док ме бију бичем Чим шибане преста Не мадох се смејта (Чигра)

На вох ове крушке додај главу, уши доцртај и реп Цртеж ти је мачка с лева ад је врло леп.

... за последњих 150 година са лица земље ишчезло је више од стотину животињских врста. Још 600 врста је угрожено, односно прети им опасност да у блиској будућности нестану. Најугроженији су азиски лав, бела пустињска антилопа, птица киви и дивљи бизони.

... у једном ботаничком институту у Совјетском Савезу одгајили су дрво које расте без воде. За пет година дрво је порасло десет метара.

... име биљке камилице грчког је порекла и уствари значи „јабука која расте на земљи“. Овај назив камилица је добила по свом мирису који потсећа на мирис неких јабука.

... људи су најпре почели да се шишају и брију у Египту, и то око 3.000 година пре наше ере. Сумерци у Месопотамији такође су рано почели да се шишају и брију, али ипак после Египћана.

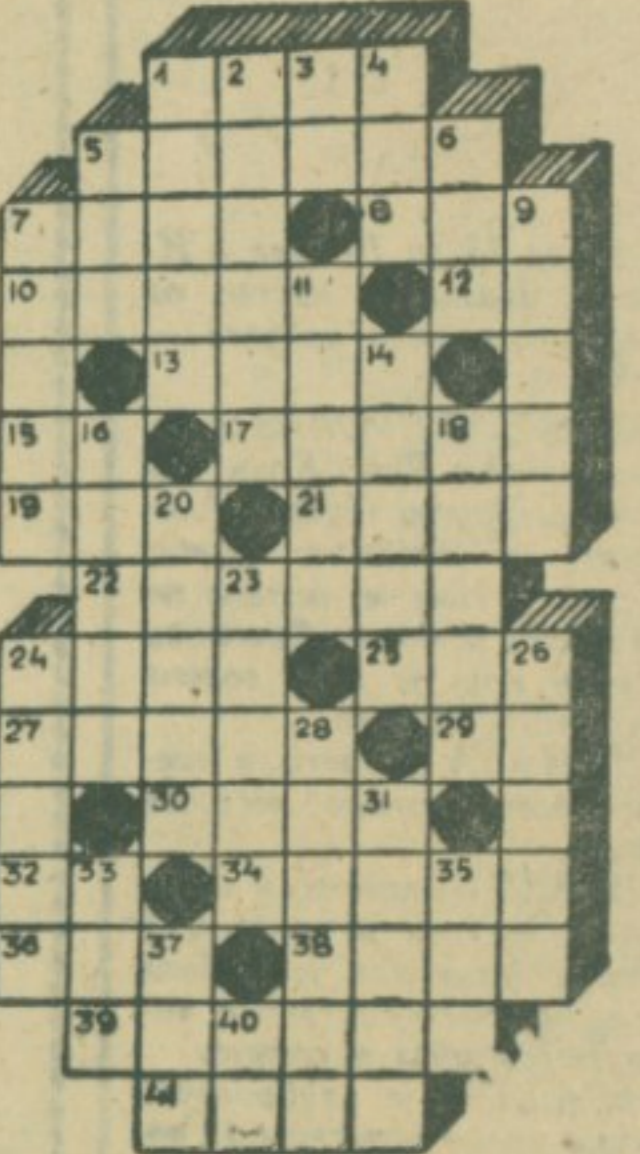

... кад се два чопора лавова сретну на пољу, они вапичу двојој — риком. Побеђени чопор обично одлази са појила и оставља победника да се напију до миле воље, а тек затим се враћа да и сам утоли жеб.

... у многим земљама производи се течан аспирино намењен првенствено деци коју тешко гутају нисде о младима.

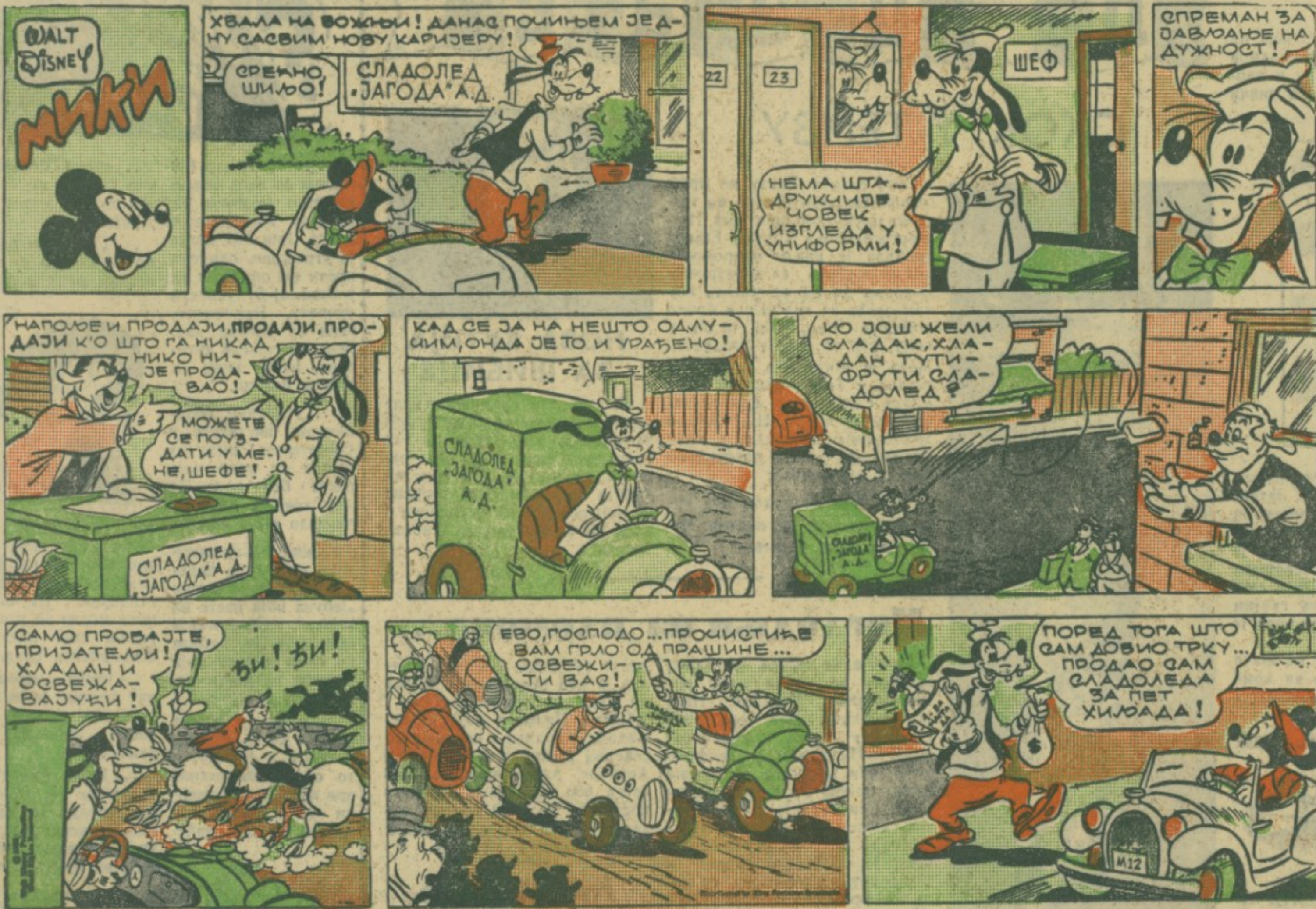
- Водевање: 1) стади германски народ; 2) аутор опере „Војем“; 3) престоница Тибета; 4) аждаха; 5) општинско подручје (множ.); 6) самотласиц и сугласник; 7) лева притока Неврте; 8) мера за површину; 9) мушко име; 10) лева притока Ситини; 11) врста месоа; 12) врста песме; 13) савремена дворана; 14) женски глас; 15) рудник угља у Босни; 16) измишљени нашег највећег вајара; 17) прилог; 18) нота; 19) див; 20) свежа; 21) име познате италијанске глумице; 22) уругаји; 23) врста абаџа.

- Управно: 1) пират; 2) великилек, општински; 3) лева замена; 4) доуга; 5) шаховски термин; 6) свежа; 7) француски истраживач из XVII века (Кавелије); 8) врста музичког комода (множ.); 9) полупаразитска биљка; 10) позитивна електрична; 11) наш шахиста; 12) носачи; 13) врста уметничке игре; 14) лео вука; 15) музичка летовица; 16) тама, мрак; 17) окупионски наци (перс.); 18) митолошка богиња рата; 19) телефонски позив; 20) стрено женско име; 21) језеро у Сов. Америци; 22) озраћеница за килограм.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

- Водевање: 1) Игон; 2) Сволџ; 3) Сика; 4) шеб; 5) Фројл; 6) ма; 7) Вава; 8) ро; 9) Нипон; 10) Аса; 11) Нела; 12) корљки; 13) кале; 14) Авр; 15) Артур; 16) ас; 17) Амур; 18) УН; 19) „Аполо“; 20) Лаб; 21) Илер; 22) Бајар; 23) Руан.
- Управно: 1) Ивков; 2) Трајан; 3) ол; 4) Ниш; 5) сир; 6) гем; 7) сфера; 8) фауна; 9) Лизина; 10) Апела; 11) „Оскар“; 12) олева; 13) аорта; 14) реума; 15) Кабул; 16) ротор; 17) вулџа; 18) Ролан; 19) Неб; 20) лек; 21) Бер; 22) ру.

ЗАШТО ЧЕКА

Попају, који се вратио са далекос путовања, одакле је, поред осталог, донео и један мотоцикл, он убрзо нестане.

Лопов је ухаћен и сви су очекивали да ће Попају одмах полетети да узме свој мотоцикл, али он се није журило. Чекао док промени вртме, јер су дотрајале. То ће ми бити интерес што сам два дана био без мотоцикла — објаснио је Попају.

БАШ ЗА ВРЕМЕ РАСПУСТА

Раја, Влаја и Гаја свађају се ко је био теже болестан и последње време. Гаја доказује да је његова болест била најтежа. Како најтежа, кад је лекар казав да смо сви били болестни од исте болести? Јесте, али ја сам био болестан за време распуста! А то је најтеже — рече Гаја на крају.

ПИТАЊА ОД БОРИ

Шта значи о Пегазу?
Ко су кантастори?
Где је Дракеов пролаз?
Шта је цумада?
Шта је брадан?
Шта је брадан?

ОДГОВОР:

ПЕГАЗ је према вичкој митологији крилати коњ. Када је Медузи, најстрашнијој од три сестре Горгоне (митолошка чудовишта), која је имала змије уместо косе, Персеј отсекао главу из њене крви се родио Пегаз. Под ударом његовог копља створио се извор муза чија је вода будила надањуће код песника.

КАНТАСТОРИ — путујући певачи који су сами себе пратили и свирком, позна-

ти су од 13 до 16 века и Италији. Назив је настао од италијанске речи кантаре — певају.

ДРАКЕОВ ПРОЛАЗ се налази између Рта Хорн на Огњеној Земљи (Јужна Америка) и острва Јужна Шетланд. Име је настало по енглеском поморцу Франсису Дракеу који је 1578 године први пут прошао.

ЦУМАДА је пети и шести месец арапске месечеве године.

ИРАДЕ на арапском значи воља. Ова реч је ишла и у турски језик где је добила уже значење: силтанова воља, његов указ и слично.

БРАДАН је дубровачки талир, кован почетком 18 века, са ликом светог Влаха који је носио дуги брадан. Брадан је и крупна птица зграбљивица, сродна лешичарима, са брадицом од чекињасти перја испод доњег кљуна.

БАТКА О ЦАРУ СЛАТАНУ

ЗАВРШИ СЕ ТО ВЕНЧАЊЕ И У ДВОРУ ПИРОВАЊЕ...

У ТИШИНИ ПОСЛЕ ВРЕВЕ ОСТАДОШЕ ДО ДВЕ ДЕВЕ: КУВАРИЦА-ГУЈА ЈУТА И ТКАМА-ОД ЗАЛОВЕ ЖУТА!

БЕШЕ ДОБА РАТНОГ СПОРА ОН УЗДРАХА СВОГ ПАСТУВА ЦАР СА ВОЈСКОМ ИКИ МОРА! ОНА ОСТА ДА ДВОР ЧУВА

ЦАР САД СИЛНЕ БИТКЕ БИЈЕ А ВОЈСКА МУ КРЕЉУ ЛИЈЕ